

Vision Klara – Rapport 1

Vision Klara Rapport 1
December 2019

Dnr: Polisen: A289.753/2018, Norrmalms stadsdelsförvaltning
Stockholms stad: 2019/29–1.2.5.

Utgivningsdatum: 2019-12-09

Rapportförfattare: Maria Stigle Norrmalms stadsdelsförvaltning och
Måns Gauffin, Lokalpolisområde Norrmalm

Omslagsfoto: Översta raden: Amanda Stenberg/Rum för barn, privata
bilder. Mittenraden: Teodor Axlund, Nedersta raden: Ann-
Christine/Rosén Polisen, privat bild

Sammanfattning

Vision Klara

Mitt i Stockholm ligger stadsdelen Klara, kanske mest känt för Kulturhuset, Hötorgsskraporna, Stockholms Centralstation och Sergels torg. Området är också känt för den otrygghet, brottslighet och narkotikahandel som i årtionden präglat området. Narkotika säljs och brukas öppet. Den anmälda brottsligheten i stadsdelen är den högsta i Stockholms stads alla stadsdelar. Otryggheten är hög hos de boende och området bedöms som en riskmiljö för unga att vistas i.

Stockholms stad och Polisen har tillsammans med fastighetsägare och andra lokala aktörer, beslutat sig för att stadsdelen Klara ska vara ett varaktigt tryggt, säkert och trivsamt område – Vision Klara.

Social prevention och situationell prevention – samtidigt och tillsammans

Utgångspunkten för Vision Klara är att verka ur ett helhetsperspektiv, att arbeta med såväl social prevention som situationell prevention, samtidigt och tillsammans. Samtidigt som stadsmiljön förbättras och platsen fylls med aktiviteter som attraherar nya målgrupper så pågår ett preventivt och främjande arbete med unga och vuxna i riskzon. Parallellt sker ett repressivt arbete med att upprätthålla ordning och lagföra brott. Genom att samla aktörer med ansvar och uppdrag inom dessa olika områden skapas en gemensam förförståelse för vad alla kan bidra med, och hur man kan hjälpa varandra att nå gemensamma mål.

Struktur för samverkan

Samverkan mellan aktörerna sker genom formaliserade samverkansforum på fyra nivåer; från styrgrupp med direktörer, vd och polischef till samverkansutsättningar mellan områdespoliser, ordningsvakter, fältassistenter och uppsökande socialsekreterare. Information och behov lyfts löpande från operativa forum till strategiska och styrande forum. Samverkansforumen ligger sedan 2016 fastställda i en lokal samverkansöverenskommelse mellan Polisen och staden, vilket skapar långsiktighet, trovärdighet och kontinuitet. Stockholms stad och Polisen tar ett gemensamt ansvar för platsen.

Verktyg för samverkan

Tät samverkan möjliggörs genom en samverkanslokal som ligger mitt i det berörda området på Sergels torg. Lokalen är tillgänglig dygnet runt för samverkande aktörer.

Minskad brottslighet och ökad trygghet

Den totala anmälda brottsligheten i området har minskat, inklusive inom kategorin våldsbrott där särskilt fokus legat. Näringsidkare och besökare upplever Sergels torg som tryggare sedan arbetet startade.

Innehåll

Sammanfattning	2
Vision Klara- Rapport år 1	6
Inledning	6
Syfte med rapporten och innehåll	6
Teori och begrepp	7
En teoretisk ansats	7
Kapabla väktare - formell och informell kontroll	8
Vision Klara och nivåerna för brottsprevention	8
Brottsprevention	8
Otrygghet	8
Social prevention	9
Situationell prevention	9
Omfördelning	10
Mål- och processbeskrivning – Vision Klara	11
Bakgrund	11
Vision, mål och avgränsningar	11
Metod och organisation	15
Medaktörer – kärnuppdrag och deltagande i Vision Klara	28
Vision Klara och metoder för samverkan kring öppna drogscener	34
Kommunikation	36
Uppföljning	36
Lägesbild	37
Stadsdelen Klara	37
Trygghet	38
Brottslighet	39
En öppen drogscen	43
Ungdomar i Klara	44
Vuxna i utsatthet	46
Sex mot ersättning	46
Stockholms Centralstation och Cityterminalen	46
Platsens identitet - en tillåtande kultur	48
Process- och resultatuppföljning år 1	49

Måluppfyllnad	49
Lagföring och domar	56
Prostitution	56
Omfördelning av brottslighet	56
Förutsättningar för samverkan	57
Utveckling och lärande, kunskapsinhämtning	66
Förankring och implementering	67
Kommunikation	67
Orsaks- och behovsanalys	69
Klara, en öppen drogscen – varför?	69
Klara, en riskmiljö för unga – varför?	69
Klara är otryggt - varför?	70
Utmaningar och behov	70
Framgångsfaktorer	75
Sammanfattning förslag till utveckling	76
Källförteckning	78

Vision Klara- Rapport år 1

Inledning

Sedan maj 2016 har Lokalpolisområde Norrmalm och Norrmalms stadsdelsförvaltning samarbetat för ökad trygghet och minskad brottslighet i stadsdelen Klara, inom Norrmalms stadsdelsnämndområde. Samverkan bedrivs inom ramen för en lokal samverkansöverenskommelse mellan de två myndigheterna. Sedan juni 2018 bedrivs arbetet under namnet Vision Klara. Detta är den första rapporten.

Syfte med rapporten och innehåll

Syftet med denna rapport är att dokumentera vad Vision Klara är och att följa upp processen och resultatet under år 1. Rapporten består av följande fem delar:

Teori och begrepp beskriver vilken ansats som arbetet utgår ifrån. Avsnittet beskriver även vanligt förekommande begrepp.

Mål- och processbeskrivningen beskriver vision, mål, organisation och metod. Vision Klara har inte föregåtts med någon projektplan och har inte definierats mer djupgående i samverkansöverenskommelsen annat än med målformulering, myndigheternas åtaganden och samverkansforum. Det är därför av intresse att beskriva denna del i viss detaljeringsgrad.

Lägesbilden beskriver nuläget i stadsdelen Klara utifrån kartläggningar, tillgänglig statistik och intervjuer med verksamma i området.

Process- och resultatuppföljningen beskriver hur processen har fungerat, samt vilka resultat som uppnåtts.

Orsaks- och behovsanalysen problematiserar arbetet och utmaningarna. Detta avsnitt utgör utgångspunkten för vidareutveckling av Vision Klara.

Teori och begrepp

En teoretisk ansats

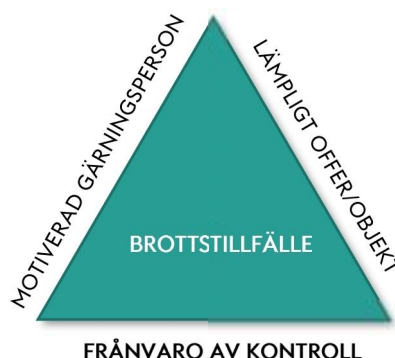
För att bättre kunna utvärdera om förväntade mål och åtgärder uppnåtts med valda åtgärder och insatser bör brottsförebyggande arbete utgå från en teoretisk ansats (Lab m.fl. 2016). Arbetet med Vision Klara utgick och utformades utifrån en första gemensam lägesbild framtagen av Lokalpolisområde Norrmalm och Norrmalms stadsdelsförvaltning 2016 (Stockholms stad 2016). Vision Klara har därifrån utvecklats till sin nuvarande utformning under drygt tre års tid. Ingen teoretisk ansats kopplades till arbetet inom ramen för samverkansöverenskommelsen.

Inom det brottsförebyggande området förekommer ett stort antal teorier kring orsakerna till varför människor begår brott och hur brottslighet på bästa sätt kan förebyggas eller förhindras. De olika teorierna och metoderna behöver inte utesluta varandra och kan bedömas mer eller mindre lämpliga beroende på aktuell plats, tid och rum (Sarnecki 2018). Vision Klaras tillvägagångssätt kan förklaras utifrån rutinaktivitetsteorin.

Rutinaktivitetsteorin utvecklades i slutet av 1970-talet av Lawrence Cohen och Marcus Felson. Teorin utgår från att tre förutsättningar behöver vara uppfyllda för att ett brott ska kunna begås; en motiverad förövare, ett lämpligt objekt/offert och avsaknad av kapabla vaktare. Genom att ta bort en eller flera av dessa tre förutsättningar för brott, kan brott förhindras. Modellen återkommer i polisens brotstriangel kring brottsförebyggande arbete. Vision Klara arbetar med att ta bort samtliga tre premisser.

Rutinaktivitetsteorin utgår från ett progressivt, icke-deterministiskt synsätt. Det betyder att framtiden kan påverkas genom beslut, åtgärder och insatser, och att brottslighet inte är en konstant faktor som bara flyttar på sig vid insatser. Teorin förutsätter att individer är rationella och fattar beslut om att begå eller avstå från att begå brott utifrån ett vinst- och förlustperspektiv.

Brotstriangeln som bygger på rutinaktivitetsteorin

Kapabla väktare - formell och informell kontroll

Kapabla väktare, som kan utföra den kontroll som är nödvändig för att förhindra brott, kan vara såväl professionella aktörer som allmänhet i form av besökare och boende. Kontroll kan delas upp i formell kontroll och informell kontroll enligt följande:

Formell kontroll: professionella aktörer som polis, ordningsvakter och väktare, men även uppsökande socialsekreterare och fältassistenter.

Informell kontroll: besökare, kunder, boende.

Halvformell kontroll utgörs av till exempel föräldravandrare, Lugna gatan och SAFE (skyddsvärnet) (Sarnecki 2018).

Vision Klara och nivåerna för brottsprevention

Brottsprevention kan bedrivas på tre nivåer; primär, sekundär eller tertiär nivå. Primär brottsprevention avser generella åtgärder mot brott och omfattar insatser som riktas mot hela samhället. Sekundär brottsprevention riktar sig mot identifierade riskgrupper eller riskmiljöer. Tertiär brottsprevention fokuserar på att hindra återfall i brott (Lab m.fl. 2016). Indelningen återkommer i preventionspyramiden som universell- (primär), selektiv (sekundär) och indikerad (tertiär) prevention.

Vision Klara omfattar direkt eller indirekt arbete på samtliga preventionsnivåer. Störst fokus ligger på sekundär prevention. Det är utifrån bedömningen att stadsdelen Klara är en riskmiljö och att grupper med riskfaktorer och riskaktiviteter i hög utsträckning uppehåller sig i området.

Brottsprevention

Brottsprevention innebär insatser i syfte att förhindra att brott sker, att förebygga brott. Definitionerna för vad som innefattas varierar. Kriminologen Jerzy Sarnecki definierar brottsprevention enligt följande:

”Brottspreventiva är sådana åtgärder och förhållanden som minskar sannolikheten för att brott ska begås och/eller reducerar skadeverkningar av brott” (Sarnecki 2018).

I ”skadeverkningar” inkluderas Sarnecki (2018) även rädsla för brott vilket då innebär att brottsprevention även omfattar trygghetsskapande arbete.

Otrygghet

Uppdraget att arbeta för ökad trygghet är återkommande i såväl Stockholms stads styrdokument som i Polisens regleringsbrev, men definieras inte alltid på samma sätt.

I lokalpolisområde Norrmalms och Norrmalms stadsdelsförvaltnings samverkansöverenskommelse beskrivs trygghet som individens upplevelse av den egna säkerheten.

Sarnecki beskriver brott som en risk vi upplever rädsla inför och rädslan skapar otrygghet. Känslan av otrygghet påverkar förutsättningarna för att leva ett fritt liv. Områden som skapar otrygghet blir därmed otillgängliga för allmänheten (Sarnecki 2018).

En ofta diskuterad fråga är i vilken utsträckning rädslan för att utsättas för brott korrelerar med den faktiska risken för utsatthet. Brottsförebyggande rådets årliga nationella trygghetsundersökning visar att utvecklingen av rädsla följer den faktiska utvecklingen av brott (Sarnecki 2018). Kvinnor och äldre personer kan dock uppleva mer rädsla för att bli utsatta för brott trots att yngre män är mer utsatta. Sarnecki problematiserar begreppet rädsla och diskrepansen mellan vissa gruppers rädsla i förhållande till utsatthet med att rädsla inte behöver vara kopplad till den subjektiva upplevda risken utan kan vara kopplad till individens upplevelse av den egna sårbarheten. Sarnecki menar att rädslan för brott innebär en brottsskada och därmed är av stor vikt för det brottsförebyggande arbetet.

Social prevention

Brottsprevention kan delas in i social prevention och situationell prevention. Social prevention syftar till insatser på både individnivå och strukturell nivå. Det kan avse strukturella insatser i socialt utsatta områden som till exempel att stärka lokala skolor. Det kan också handla om insatser för individer så som stöd till utbildning, hjälp till arbete, stöd till familjer hos socialtjänsten eller stöd till deltagande i prosocialt föreningsliv. Social prevention innefattar även att göra en orosanmälan till socialtjänsten om misstanke finns att ett barn eller en ungdom far illa eller ägnar sig åt brottslighet eller drogmissbruk. Social prevention syftar till att långsiktigt påverka individers förutsättningar att till exempel inte inleda en kriminell eller destruktiv livsstil.

Situationell prevention

Situationell prevention syftar till att påverka förutsättningarna att begå brott i den specifika situationen, ofta även på en specifik plats. I situationer där man bedömer att risken är stor för att brott kan begås vidtas specifika åtgärder i syfte att minska riskerna (Sarnecki 2018). Situationell prevention kan kopplas till begreppet ”hot spots¹”, platser där polis och andra professionella bedömer att sannolikheten för brottslighet är stor.

Crime prevention through environmental design

Praktiskt innebär situationell prevention ofta att arbeta med stadsmiljön genom till exempel förbättrad belysning och planering av stadsmiljö och bebyggelse. *Crime prevention through environmental design* (CPTED) är en vanlig metod inom situationell prevention. CPTED utgår från idén att genom att påverka utformning och planering av stadsmiljön och bebyggelse kunna förebygga brottslighet (Lab m.fl. 2016).

---

¹ En Hot spot är en plats som bedöms vara kriminogen och brottsalstrande. Arbeta med hot spots har i uppföljningar visat sig vara effektiva (Sarnecki 2018).

Placemaking

Situationell prevention kan också handla om att tillföra informell kontroll till en specifik plats genom aktiviteter eller verksamheter som befolkar platsen, vilket förväntas minska möjligheterna att begå brott. Det kallas bland annat placemaking.

Mekanisk kontroll

Situationell prevention kan även utföras genom mekanisk kontroll som övervakningskameror, eller skalskydd som till exempel bättre lås och grindar (Sarnecki 2018).

Platssamverkan

I Stockholms stad har tillämpning av situationell prevention under 2019 kommit att kopplas till begreppet platssamverkan. Enligt Stockholms stads definition av platssamverkan samverkar flera aktörer tillsammans med att förbättra stadsmiljön på en specifik plats i syfte att öka tryggheten och minska brottsligheten (Stockholm 2019 f).

Omfördelning

Arbete med hot spots, eller situationell brottsprevention, har visat sig vara en effektiv brottsförebyggande metod, men tillvägagångssättet kritiserar också. En vanligt förekommande kritik är att det intensifierade arbetet på en viss plats enbart flyttar på brottsligheten till andra, ofta närliggande platser. En så kallad omfördelningseffekt. Kritiken grundar sig i ett antagande att brottsligheten är konstant (Lab m.fl. 2016).

Olika typer av omfördelning som identifierats inom brottsförebyggande arbete är *geografisk omfördelning*; brottet flyttar från en plats till en annan, *tidsmässig omfördelning*; brottsligheten flyttar till exempel från kvällen till morgonen, *taktisk omfördelning*; nya metoder och tillvägagångssätt tillämpas, *ändring av objekt/brottsoffer*; lokal brottslighet riktar in sig på andra offer eller objekt, *typ av brott*; brottslingen riktar in sig på en annan typ av brottslighet, *brottsaktiva*; en brottsling ersätts av en annan när någon inkapaciteras (Lab m.fl. 2016).

Forskning av effekter vid situationella insatser visar att någon form av omfördelning är vanligt förekommande, men att en omfördelning *inte måste* äga rum, och sker inte till 100 %. Den vanligaste omfördelningen som identifierats vid situationell prevention är tidsmässig omfördelning (Lab m.fl. 2016).

Mål- och processbeskrivning – Vision Klara

Bakgrund

Lokal samverkansöverenskommelse

Vision Klara är ett prioriterat område för samverkan mellan Lokalpolisområde Norrmalm och Norrmalms stadsdelsförvaltning. Uppdrag och målformulering har tagits fram inom ramen för myndigheternas samverkansöverenskommelse (Stockholm 2019 b). Det övergripande målet med samverkansöverenskommelsen är att öka tryggheten och minska brottsligheten.

Styrdokument

Vision Klara utgår från följande styrdokument;

- Nationella brottsförebyggande programmet *Tillsammans mot brott* och dess fokus på samhällets gemensamma ansvar för att förebygga brott och inkludera näringsliv och civilsamhälle i arbetet.
- Polismyndighetens verksamhetsplan 2019
- Stockholms stads budget 2019
- För ett tryggare och säkrare Stockholm- Stockholms stads trygghets- och säkerhetsprogram 2018-2021.
- Samverkansavtal mellan Stockholms stad och Polismyndigheten Region Stockholm.

Vision, mål och avgränsningar

Sedan den första samverkansöverenskommelsen tecknades i maj 2016 har samarbetet i Klara utgått från att genom strategisk och operativ samverkan öka tryggheten och minska brottsligheten i området. Ingången har hela tiden varit att samla en bredd av aktörer som verkar i området. Över åren har Vision Klara växt och vidareutvecklats. Vision Klara som beskrivs i denna rapport utgår från dess nuvarande utformning.

Avgränsning

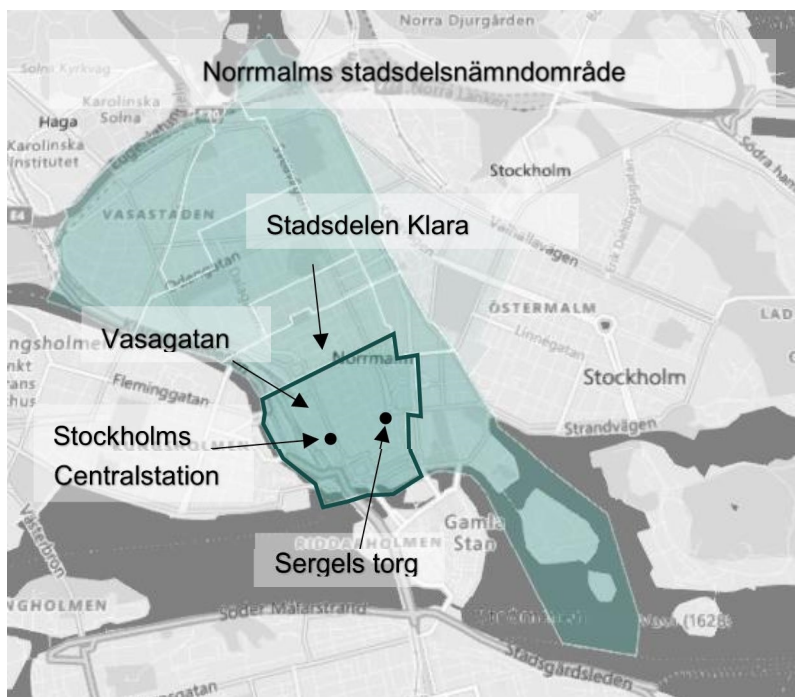
Stockholms stad är indelat i 14 stadsdelsnämndsområden. Norrmalms stadsdelsnämndsområde kan i sin tur delas in i 10 statistiska geografiska stadsdelar (nyko5²). Vision Klara är avgränsat till en av dessa stadsdelar som kallas Klara (nyko 10102³), samt till de individer och grupper som uppehåller sig i området.

---

² Nyko5-område är ett område för att redovisa statistik

³ Nyko5-kod för stadsdelen Klara.

Karta över Norrmalms stadsdelsnämndområde och stadsdelen Klara

Valet av stadsdelen Klara grundar sig på bedömningen att platsen är en hot spot. Platsens beskaffenhet, varför just brottslighet uppstår just på denna plats, och vad man kan göra åt det, är en del i det situationella arbetet med området. Vision Klara begränsar sig dock till att arbeta med fenomen som uppstår inom området och tittar inte på orsaker som påverkar att individerna eller grupperna hamnar i en situation där man söker sig till Klara, eller de strukturella samhälleliga utmaningarna kring brottslighet som kan föranleda att ett riskbeteende utvecklas.

Flertalet av de individer som uppehåller sig i området är inte mantalsskrivna inom stadsdelen Klara, så arbetet grundar sig i ett vistelseperspektiv. Trots den geografiskt avgränsade ansatsen, omfattar arbetet förutsättningar att bjuda in och involvera resten av såväl staden som länet och regionen. Detta i syfte att bidra till en helhetsförståelse av framför allt ungdomsgruppers rörelser och behov, och ur ett stadsdelsnämndperspektiv vidga arbetet från att omfatta enbart individer skrivna inom det egna stadsdelsnämndområdet till att arbeta strategiskt kring prevention ur ett vistelseperspektiv. Det innebär att såväl polis och ordningsvakter som socialtjänst och fältassistenter arbetar ur förståelsen att det är en gästarena och mötesplats. Såväl ur avsikten att begå brott som att bara besöka en spännande plats och träffa nya vänner.

Vision

I samband med att styrgrupp för Vision Klara formades våren 2018 togs en gemensam vision fram för arbetet med Klara. Följande vision godkändes av styrgruppen:

”Stadsdelen Klara ska vara en varaktigt trygg och trivsamt plats för boende, besökare och verksamma.”

Vision Klara utgår från det geografiska stadsdelsområdet Klara. Arbetet syftar till att Klara ska bli en trygg och attraktiv plats för boende, besökare och verksamma.

Mål

Styrgruppen för Vision Klara enades kring 5 processmål för 2020 som beskriver hur visionen ska uppnås.

Gemensam vision och gemensamma mål

- Mål 1 - Klara ska upphöra att vara en öppen drogsцен.

I en kartläggning av Polisregion Stockholm av öppna drogsцен i Stockholms län 2018 identifierades 53 geografiska platser. Sergels torg med omnejd och Vasagatan är två av dessa. Utöver att spela en central roll som brottsplats för narkotikabrott utgör öppna drogsцен även en plats där unga personer riskerar att etablera ett missbruk av narkotika och utveckla en kriminell livsstil (Länsstyrelsen m.fl. 2018). Öppna drogsцен skapar också otrygghet hos allmänhet och boende vilket framgår tydligt även i trygghetsmätningar hos boende i stadsdelen Klara.

- Mål 2 - Boende, besökare och verksamma i Klara ska uppleva platsen som trygg

Det område inom Norrmalms stadsdelsnämndområde där upplevelsen av otrygghet är som högst är stadsdelen Klara. Målsättningen är att andelen boende som upplever otrygghet i Klara inte ska överstiga snittet för otrygghet i innerstadsstadsdelarna.

Även besökare och verksamma ska uppleva platsen som trygg.

- Mål 3 - Boende, besökare och verksamma i Klara ska inte uppleva att narkotikamissbrukare på offentliga platser i stor utsträckning stör ordningen i området där man bor.

I Klara är ordningsstörningar från narkotikamissbrukare högst påtagliga för de boende. 45 % upplever att narkotikamissbrukare på offentliga platser i stor utsträckning stör ordningen i området där de bor mot 5 % inom stadsdelsnämndsområdet totalt och 8 % i staden sammantaget (Stockholms stad 2018 b). Målsättningen är att andelen boende som upplever att narkotikamissbrukare på offentliga platser som i stor utsträckning stör ordningen i området där man bor, inte ska överstiga snittet för stadsdelsnämnderna i innerstaden.

Inte heller besökare och verksamma ska uppleva att narkotikamissbrukare på offentliga platser i stor utsträckning stör ordningen i området.

- Mål 4 - Stadens medarbetare i fält ska uppleva platsen som trygg

Det är av högsta vikt att social prevention kan bedrivas i området. Medarbetare som arbetar med social prevention i staden ska kunna utföra sitt jobb utan att ifrågasättas eller uppleva hot från grupper som vill ta platsen i anspråk.

- Mål 5 - Antalet anmälda våldsbrott⁴ ska minska och antalet anmälda upptäcksbrott⁵ ska öka

Statistik över andelen anmälda brott är vanskligt att använda i målformuleringar, och inte nödvändigtvis en indikator på att rätt insatser utförs. En intensifierad insats i ett särskilt område ökar till exempel antalet anmälda brott av vissa kategorier, och minskar antalet anmälda brott i andra. Insatser kan även innebära en omfördelning av en typ av brottslighet till en annan. Statistik över anmälda brott behöver därför brytas ner och analyseras i sitt sammanhang.

Målet att anmälda våldsbrott ska minska och anmälda upptäcksbrott ska öka har ändå valts under målperioden fram till 2020. Polisens insatser i området, med fokus på

---

⁴ Med våldsbrott avses våld som sker i den offentliga miljön, inte i hemmet eller på krogen.

⁵ Upptäcksbrott är sådana brott som i första hand, och nästan uteslutande, kommer till polisens kännedom genom polisens egen spaning, som till exempel narkotikabrott.

narkotikabrott, bör leda till att andelen anmälda upptäcksbrott ökar. Ökningen av såväl formell som informell kontroll bör leda till att anmälda våldsbrott minskar i området.

Över tid behöver målen kring anmäld brottslighet analyseras och justeras.

Metod och organisation

Social och situationell prevention - samtidigt och tillsammans

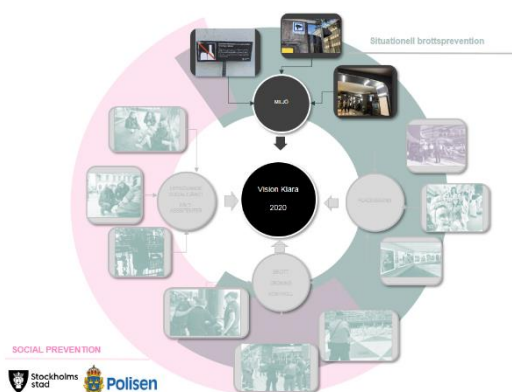
Utgångspunkten för Vision Klara är att verka ur ett helhetsperspektiv, att arbeta med såväl social prevention som situationell prevention, samtidigt och tillsammans. Genom att samla aktörer med ansvar och uppdrag inom de olika områdena skapas en gemensam förståelse för vad alla kan bidra med, och hur man kan hjälpa varandra att nå gemensamma mål.

Modell över situationell- och social brottsprevention i Vision Klara

Situationell prevention

Situationella åtgärder utförs inom områdena miljö, placemaking och kontroll utifrån följande resonemang.

Miljö

Genom insatser i den bebyggda miljön kan möjligheterna att begå brott förhindras eller försvåras. Exempel är förbättrad belysning på platser som identifierats som mörka och att bygga bort skymda hörn.

En hel och ren miljö bedöms kunna påverka attityden i området, i vilken utsträckning ett ordningsstörande beteende är accepterat eller inte. Får klotter och trasiga objekt vara kvar bedöms det kunna skapa incitament för mer klotter, skadegörelse och ordningsstörande beteende. Och tvärtom bedöms ökad städning och klottersanering skapa incitament för ett kollektivt omhändertagande av området.

Information om vad som är tillåtet och inte tillåtet på platsen skapar tydlighet för de som uppehåller sig på platsen och förenklar för formella aktörer att hänvisa till regler på platsen som till exempel skyltar om alkoholförbud och rökförbud.

Mekaniska situationella åtgärder som kameraövervakning har införts i större delen av stadsdelen Klara inom ramen för stadens och Polisens projekt om kameraövervakning.

Kameraövervakning Sergels torg

Ny belysning Vasagatan

Skytning om alkoholförbud

Skytning om rökförbud

Placemaking

Genom att skapa aktiviteter och evenemang på platsen görs miljön mer levande, mer attraktiv och attraherar därmed fler målgrupper till platsen. Det kallas bland annat placemaking. Flera olika målgrupper som vistas i ett område som till exempel yngre barn, kvinnor och äldre kan skapa trygghet. Flera olika målgrupper kan också öka den informella kontrollen i området.

Vision Klara – Rapport 1

18 (79)

Kulturhuset Stadsteatern har till exempel under två års tid, vid lunchtid, flyttat ut kulturevenemang på Sergels torg i syfte att levandegöra torget, och skapa en attraktivare och tryggare offentlig miljö. Satsningen kallades På Plattan idag.

Under sommaren 2019 genomfördes en samverkansinsats på Sergels torg i syfte att skapa ett levande Sergels torg där människor trivs och vistas. Satsningen genomfördes i bred samverkan mellan förvaltningar och bolag i staden samt lokala fastighetsägare en stiftelse och en ideell medlemsorganisation. Under sommarmånaderna ställdes bord stolar, solstolar, parasoll och beanbags ut under veckodagarna, och det bjöds på över 100 aktiviteter och evenemang. En platsansvarig tog tillsammans med ordningsvakter ansvar för sittplatser och en producent ansvarade för evenemangen.

Möjlighet att stanna och vistas på Sergels torg

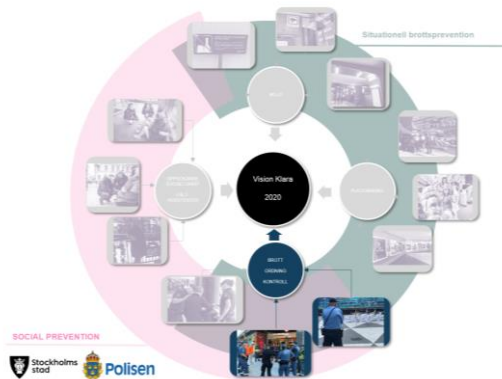

Möjlighet att gratis träna bugg

En konstutställning förvandlade en otrygg plats till en konsthall, bibliotekens verksamheter för barn flyttade ut på torget

Brottslighet, ordning, kontroll

Polisiära resurser kan fokuseras till en hot spot, en plats där sannolikheten att brott kommer begås är stor. Genom riktade insatser avseende lagföreling och synlig polisiär närvaro kan effektivitet uppnås i det brottsförebyggande arbetet.

Genom ordningsvakter kan den formella kontrollen av en plats öka och ordningsstörande aktiviteter förebyggas och hanteras.

Genom formell kontroll av polis och ordningsvakter kan förutsättningar skapas för placemaking och andra trygghetsskapande aktiviteter genomföras.

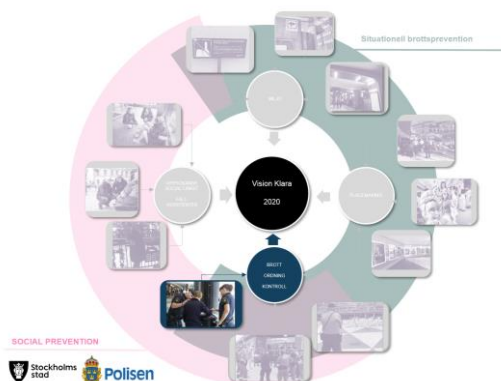

Narkotikahundar söker efter narkotika på Klara Kyrkogård. Synlig närvaro av polis påverkar brottsligheten och kan öka tryggheten.

Social prevention

Social prevention utförs genom polisiär kontroll, uppsökande socialsekreterare och fältassistenter.

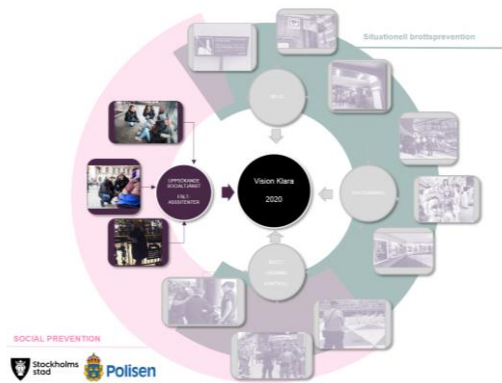

Brottslighet, ordning, kontroll och orosanmälningar

Genom riktade insatser avseende lagföreling av ungdomar som begår narkotikabrott kan ungdomar i riskgrupper komma i kontakt med socialtjänst och vård. Särskilt om förhör genomförs tillsammans med socialtjänsten genom MUMIN-modellen. Genom att polisen splittrar upp grupper och gör orosanmälningar till socialtjänst och kontakter vårdnadshavare kring ungdomar som uppehåller sig i riskmiljöer kan en destruktiv utveckling för ungdomar förebyggas och förhindras.

Fokus på unga och narkotikabrott ökar förutsättningarna för att ungdomar kommer i kontakt med socialtjänsten och får hjälp ur en brottslig och destruktiv livsstil.

Uppsökande socialsekreterare och Norrmalms fältassistenter

Socialförvaltningen har inom sitt ordinarie uppdrag uppsökande socialsekreterare som arbetar i riskmiljöer som Klara. Vuxenuppsökarna, Socialjouren, Ungdomsjouren, MIKA och EU-teamet riktar sig till olika målgrupper och arbetar långsiktigt med att motivera individer till att ta emot hjälp eller genom kontakt med socialtjänst inte uppehålla sig i riskmiljöer eller bryta en destruktiv livsstil. Ungdomsjouren kan uppmärksamma vårdnadshavare och/eller socialtjänst om ungas vistelse i riskmiljöer.

Norrmalms fältassistenter arbetar kontaktskapande, trygghetsskapande och lotsande med fritid som verktyg för att bryta en destruktiv livsstil.

Ungdomsjouren, Framtid Stockholm, socialförvaltningen

Norrmalms stadsdelsförvaltnings fältassistenter

Samverkan på alla nivåer

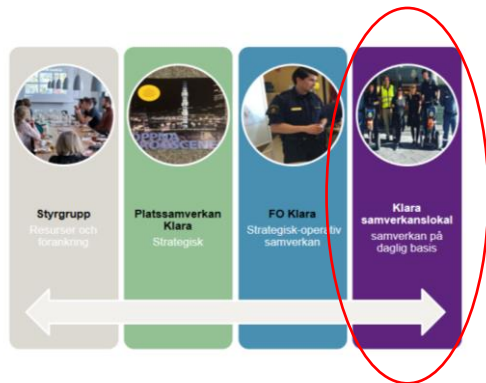
Samverkan mellan aktörerna inom såväl social- som situationell prevention bedrivs genom systematiserade och strukturerade mötesformer fastlagda i samverkansöverenskommelsen mellan lokalpolisområde Norrmalm och Norrmalms stadsdelsförvaltning. Mötesforumen sträcker sig från operativ nivå till styrnivå. Genom systematiserade och strukturerade forum på alla nivåer som riktar sig mot gemensamma mål ska resultat uppnås och samverkan uppstå på riktigt, samt ett ”bottom-up” perspektiv möjliggöras.

Modell över de fyra samverkansforumen

Samverkansforum

Samverkansforumen är uppdelade enligt följande:

Klara samverkansutsättning – operativ samverkan

Samverkansutsättningarna syftar till att på ett operativt plan stärka samverkan mellan reaktiva och preventiva aktörer som verkar i området. Lägesbild och deltagande aktörers uppdrag och målbild för kvällen delas, möjligheter att samverka operativt och behov av stöd och hjälp aktörerna emellan diskuteras.

Poliser med särskilt uppdrag att arbeta med Vision Klara kallar till Klara samverkansutsättning. Två gånger i veckan bjuder områdespolisen in till de gemensamma utsättningarna. Utöver dessa formaliserade utsättningar sker även egeninitierade utsättningar efter behov. Deltagande aktörer är:

- Lokalpolisområde Norrmalm (områdespoliser)
- Kulturhuset Stadsteaterns ordningsvakter
- Stockholms stads mobila team av ordningsvakter
- Trafikförvaltningens (SLs) ordningsvakter
- Ungdomsjouren, socialförvaltningen
- Uppsökarteamet, socialförvaltningen
- Eu-teamet, socialförvaltningen
- MIKA, socialförvaltningen
- Norrmalms fältassistenter
- Platsansvarig på uppdrag av Norrmalms stadsdelsförvaltning

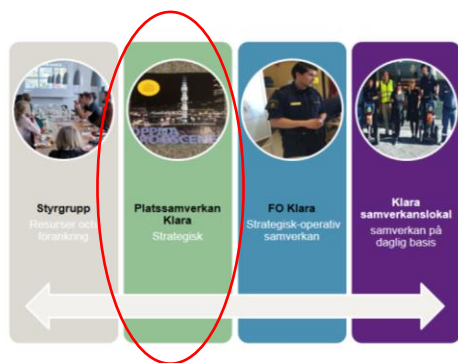
Utsättningarna följer dagordning *Samverkansutsättning fokusområde Klara* och modereras i första hand av polisen. Kan polisen inte delta leds mötet av platsansvarig, på uppdrag av Norrmalms stadsdelsförvaltning. Frågor som behöver hanteras i ett annat forum, som till exempel ökad belysning, lyfts till forumet Platsamverkan Klara via kommunpolis eller stadsdelsförvaltningens trygghetssamordnare.

Fokusområde Klara (FO Klara) – operativ/strategisk samverkan

Kommunpolisen är kallande till detta forum som har ett såväl bredare deltagaromfång som ett bredare och flexiblare fokus än övriga forum.

Möten initieras vid behov av att samla ett större antal aktörer i Klara för att informera och omhänderta frågor kring kända kommande händelser eller situationer. Utöver aktörer i Platssamverkan Klara bjuds även organisationer in som SF Bio Sergel, Åhléns City, Gallerian, hotell på Brunkebergs torg, med flera aktörer med lokal förankring. Funktionerna som bjuds in är arbetsledande och/eller operativa som säkerhetschefer, gruppleddare eller uppsökande socialsekreterare och fältassistenter. Beroende på den egna organisationens utformning. Exempel på tillfällen då möten initieras är inför större kända demonstrationer, skollov, festivaler eller andra händelser då i första hand polisens planering och prioritering är av värde att dela, och frågor från lokala aktörer behöver omhändertas.

Platssamverkan Klara – strategisk samverkan

Platssamverkan Klara har ett strategiskt uppdrag kring samverkan och sammanträder ca 1 gång i månaden. Möten lyfter behov kring konkreta åtgärder i stadsmiljön, organisatoriska samverkansutmaningar och delar lägesbild på strategisk och organisatorisk nivå. Deltagare i Platssamverkan Klara förväntas inhämta lägesbild från sina operativa medarbetare inför mötet där man kan lyfta utmaningar och behov, samt förankra mål och arbetssätt i den egna verksamheten på operativ nivå.

I Platssamverkan Klara ingår strategiska funktioner och enhetschefer från följande aktörer:

- Norrmalms stadsdelsförvaltning
- Lokalpolisområde Norrmalm

- Ungdomsjouren, socialförvaltningen
- Uppsökarteamet, socialförvaltningen
- Eu-teamet, socialförvaltningen
- MIKA, socialförvaltningen
- Regionala koordinatörn mot människohandel, socialförvaltningen
- Trafikkontoret
- Kulturhuset Stadsteatern, säkerhetschef
- City i Samverkan,
- Jernhusen
- Länsstyrelsen Stockholms län
- Trafikförvaltningen (SL)
- MTR

Stadsmiljöfrågor i form av till exempel belysning, möblering och bortbyggnad av mörka hörn omhändertas löpande i det strategiska samverkansforumet. Ett problem kan till exempel lyftas av områdespolisen i det operativa forumet, för att tas vidare och omhändertas i det strategiska forumet där det utrönas vem som ansvarade för fastigheten eller objektet (lampan, busken, räcket, soffan, papperskorgen, garageportarna) och om problemet kan åtgärdas. Åtgärden följs upp i en åtgärdsplan i forumet tills den är utförd eller avskriven.

Även strukturella behov och utmaningar lyfts från operativ nivå, och omhändertas i det strategiska forumet som äger rum varje månad. Frågor som lyfts kan avse arbetstider, kommunikationsmedel, uppdragsbeskrivningar, stadsmiljöfrågor, behov av utökade förordnandeområden, fördjupad kunskap om målgrupper m.m.

Frågor som inte kan lösas inom forumet lyfts till styrgruppen.

Styrgrupp – åtaganden och resurser

Styrgruppen beslutar om vision och gemensamma mål, och förankrar dessa och sina åtaganden inom sina respektive verksamheter. Styrgruppen följer upp resultat och driver utveckling. Styrgruppen träffas en gång i halvåret.

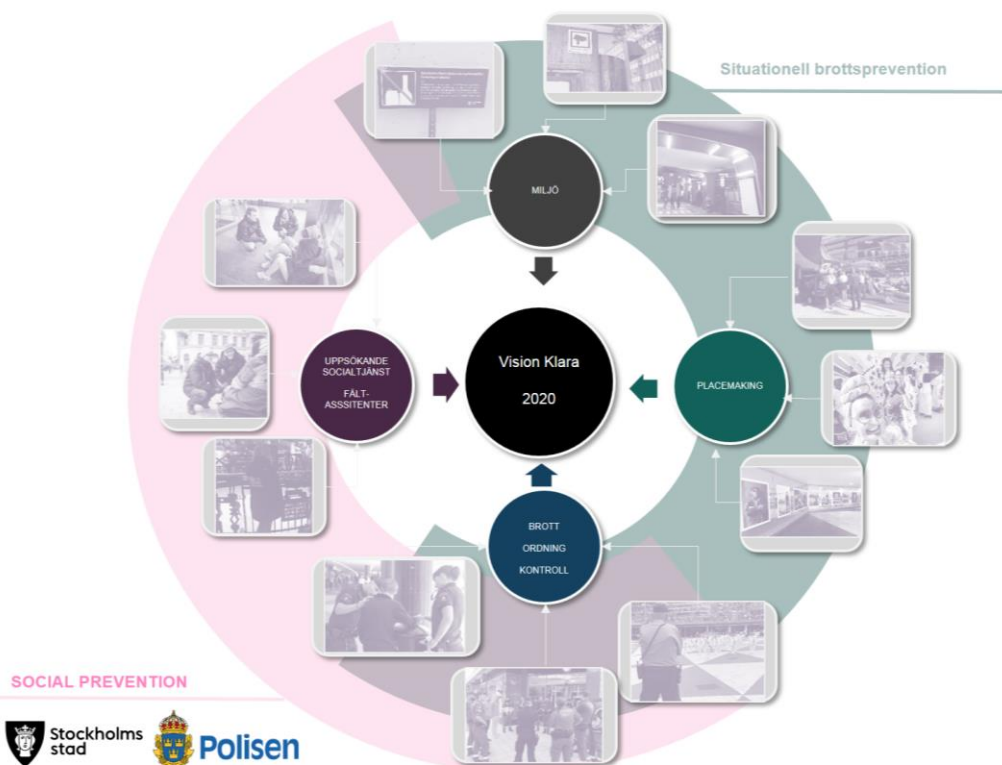
I styrgruppen ingår direktörer, verkställande direktörer och ansvariga chefer från:

- Norrmalms stadsdelsförvaltning
- Lokalpolisområde Norrmalm
- Socialförvaltningen,
- Trafikkontoret
- Fastighetskontoret
- Exploateringskontoret
- Kulturhuset Stadsteatern
- City i Samverkan.

För att deltagande aktörer ska dra åt samma håll och för att målen ska vara förankrade i deltagande aktörers verksamheter finns ett schema som beskriver vad alla aktörer åtar sig att bidra med för att uppnå målen. Schemat godkändes av styrgruppen i samband med att vision och mål formulerades och godkändes.

Förebyggande möter reaktivt och stadsmiljö möter verklighet

Genom samverkansforumen möjliggörs för de olika aktörernas kunskap, kompetens och behov att mötas och delas. Reaktiva aktörer får möjlighet att samverka med förebyggande aktörer och kan förutom att understödja till exempel uppsökande socialsekreterare även bli en större del av det förebyggande arbetet.

Utöver forumen utgör samverkanslokalen på platsen en nyckel till att få den dagliga samverkan att äga rum, och utgör en hubb för kunskapsdelning.

Lokalen för Platssamverkan Klara ligger direkt på Sergels torg. Polis, ordningsvakter, uppsökande socialsekreterare och fältassistenter jobbar tillsammans

Samverkan mellan aktörerna kan följas i sociala medier; Stockholms stads mobila ordningsvakter, områdespolisen och uppsökarteamet

Inom ramen för den sociala preventionen syftar arbetet på att understödja och underlätta för uppsökande socialsekreterare och fältassistenter att utföra sitt uppdrag i samverkan med, och med hjälp av, poliser och ordningsvakter. Detta sker i första hand genom att skapa forum där samverkan bedrivs under formaliserade former. Strukturerna och de formaliserade samverkansforumen syftar till stärka förutsättningarna för samarbete i såväl strategiska som operativa led.

Medaktörer – kärnuppdrag och deltagande i Vision Klara

Följande aktörer är delaktiga i Vision Klara i samtliga eller i några av samverkansforumen:

Polisen, Lokalpolisområde Norrmalm

Polismyndigheten upprätthåller lag och ordning och arbetar aktivt mot den öppna narkotikahandeln genom riktade och strategiska aktiviteter mot platser och personer som är aktuella i sammanhanget i enlighet med beslut om fokusområde Klara 2018-2020 fattat av polisområdeschef i polisområde City.

Lokalpolisområde Norrmalm deltar i samtliga samverkansforum.

- Lokalpolisområdeschefen ansvarar för att fastställa brottsförebyggande insatser i klara inom lokalpolisområdets årliga fastställda aktivitetsplan, samt följer upp att ingången överenskommelse med stadsdelsförvaltningen efterlevs.
- Kommunpolisen håller i helheten tillsammans med trygghetssamordnaren, utvecklar samverkan med kommun och berörda aktörer, följer upp polisens insatser utifrån polisens åtaganden i samverkansöverenskommelsen, följer upp samverkansprocess och resultat. Lyfter behov internt kring efterlevnad av åtaganden och resultat.
- Insatsledare för FO Klara leder och följer upp polisens insatser utifrån beslut om FO Klara, utarbetar strategiska och operativa inriktningar.
- Områdespoliserna utför operativt förebyggande och reaktiva åtgärder i enlighet med polisens grunduppdrag och ingången samverkansöverenskommelse.
- IGOB (internationell grov organiserad brottslighet), ungdomspolis och narkotikapolis deltar i olika forum utifrån behov.

Norrmalms stadsdelsförvaltning, Stockholms stad

Stadsdelsförvaltningen har ett brottsförebyggande och trygghetsskapande uppdrag inom det geografiska området.

Norrmalms stadsdelsförvaltning deltar i samtliga samverkansforum

- Stadsdelsdirektör följer upp att ingången överenskommelse efterlevs av förvaltningen.
- Trygghetssamordnare håller i helheten tillsammans med kommunpolisen, utvecklar samverkan med polis och berörda aktörer, följer upp förvaltningens insatser utifrån förvaltningens åtaganden i samverkansöverenskommelsen, följer upp samverkansprocess och resultat. Lyfter behov internt kring efterlevnad av åtaganden och resultat.

- Enhetschef för e öppna fritidsverksamheterna och fältassistenter lyfter behov och utmaningar kring Norrmalms stadsdelsförvaltnings fältassistenter arbete och förutsättningar för samverkan.
- Preventionssamordnaren utvecklar metod och samverkan utifrån förvaltningens uppdrag kring ANDTS-handlingsplan 2020.⁶ Bidrar med analys, underlag samt utbildning och kommunikation kring ANDTS.
- Norrmalms stadsdelsförvaltnings fältassistenter arbetar uppsökande, trygghetsskapande och relationsskapande gentemot ungdomar mellan 13-19 år och har sedan hösten 2018, i Klara, haft en lotsande funktion till ungdomar vad gäller fritidsaktiviteter. Samverkar med övriga aktörer i fält i stadsdelen Klara.

Socialförvaltningen, Stockholms stad

Socialförvaltningen arbetar stadsövergripande i Stockholms stad med sociala tjänster och sociala funktioner.

Socialförvaltningen deltar i samtliga samverkansforum.

- Förvaltningsdirektören följer upp att förvaltningen bidrar och deltar i enlighet med åtaganden.

Ungdomsjouren

- Enhetschefen för Framtid Stockholm deltar i styrgruppen.
- Biträdande enhetschefen Framtid Stockholm, tillika chef för Ungdomsjouren, delar lägesbild och lyfter behov och utmaningar kring Ungdomsjourens arbete och förutsättningar för samverkan.
- Ungdomsjouren jobbar uppsökande på Sergels torg, med barn och unga upp till 20 år i syfte att tidigt upptäcka ungdomar som riskerar att fara illa och länka dem vidare till relevanta stödinsatser. Arbetet sker på dagar, kvällar och nätter i Stockholms riskmiljöer. ”Uppdraget syftar till att förebygga substansbruk, kriminalitet, prostitution eller annat socialt nedbrytande beteende” (Stockholms stad 2019 b).

Uppsökarteamet, EU-teamet, Socialjouren

- Enhetschefen delar lägesbild och lyfter behov och utmaningar kring teamens arbete och förutsättningar för samverkan.
- Uppsökarteamet arbetar uppsökande med att nå vuxna i hemlöshet eller annan utsatt situation i offentliga miljöer i Stockholm. Uppsökarteamets uppdrag är att

---

⁶ Alkohol, Narkotika, Doping, Tobak, Spel – handlingsplan/direktiv.

uppmärksamma, identifiera och ta kontakt med utsatta personer och fungera som en länk till det ordinarie systemet för hjälp och insatser.

- Sedan augusti 2019 arbetar två uppsökande socialsekreterare på Centralstationen i syfte att hjälpa människor i utsatthet som uppehåller sig där.
- EU-teamet arbetar med att nå EU-medborgare som befinner sig i hemlöshet eller annan utsatt situation, vistas i staden, och är i behov av ett utökat stöd. Uppdraget är att säkerställa att det inte finns EU-medborgare som lever i en sådan utsatthet, i gatumiljö eller på boplatser, att akuta insatser behövs. Vid behov av akuta insatser kan EU-teamet vara behjälpliga och länka till olika insatser.

MIKA

- MIKA-mottagningen hör till Socialförvaltningens Behandlingsenhet och rådgivning och är öppen för vuxna som har sex mot ersättning eller skadar sig med sex eller är utsatt för människohandel för sexuella ändamål. Mottagningen är öppen för bosatta i Stockholms stad oavsett kön, könsidentitet eller sexuell identitet. MIKA arbetar också uppsökande i Stockholms miljöer i syfte att motivera och länka individer som säljer sex på ersättning till stöd och insatser.
- Regionskoordinator mot människohandel samarbetar med IGOB (internationell grov organiserad brottslighet).

Kulturhuset Stadsteatern, Stockholms stad

Kulturhuset Stadsteatern ligger mitt i Klara, på Sergels torg och är ett allkonsthus. Konst, kultur, teater, bibliotek och föreläsningar anordnas i huset. Genom sin närvaro i området och de aktiviteter som utförs på Sergels torg bidrar Kulturhuset Stadsteatern till ökad informell kontroll. Bolaget bidrar genom sin säkerhetsorganisation till tryggheten och säkerheten kring huset.

Kulturhuset Stadsteatern deltar i samtliga samverkansforum.

- VD följer upp att bolaget bidrar och deltar i enlighet med åtaganden.
- Säkerhetschef bidrar med lägesbild och trygghets- och säkerhetsfrågor i anslutning till husets verksamheter.
- Gruppchef för ordningsvakter och ordningsvakter upprätthåller ordningen i och kring Kulturhuset Stadsteatern dygnet runt.
- Musik och evenemangschef samordnar och utvecklar Kulturhuset Stadsteaterns deltagande i Platssamverkan Sergels torg

Trafikkontoret, Stockholms stad

Trafikkontoret äger ansvaret för belysning, drift och underhåll (inklusive städning och vinterunderhåll) av allmän mark i stadsdelen Klara.

Trafikkontoret deltar i styrgruppen och Platssamverkan Klara (belysningsansvarig och driftsansvarig). Sedan april 2019 deltar enhetschefen för stadsmiljö i forumet *Platssamverkan Sergels torg* som är ett parallellt uppdrag kring Sergels torg med fokus på situationell platssamverkan. Ytterligare funktioner på trafikkontoret bidrar med kunskap, stöd och extra resurser för uppföljning av offentlig plats, tillstånd och underhåll i Platssamverkan Sergels torg.

- Stabschefen följer upp att förvaltningen bidrar och deltar i enlighet med åtaganden.
- Belysningsansvarig åtgärdar och hanterar frågor kring belysning.
- Driftsansvarig bidrar med lägesbild ur drift och städpersonals perspektiv, anpassar vid behov eller överenskommelse städ- och driftinsatser samt utgör ingång och stöd i kontakterna till trafikkontorets olika ansvarsområden avseende alla frågor.

Exploateringskontoret, Stockholms stad

Exploateringskontoret är såväl markägare/förvaltare, fastighetsägare och ansvarig för utveckling av stadsbyggnad i City, *Vision City*, som styr den långsiktiga planeringen av stadsmiljön i området. Exploateringskontoret deltar i styrgruppen.

- Områdesansvarig City följer upp att förvaltningen bidrar och deltar i enlighet med åtaganden.
- Implementerar brottsförebyggande- och trygghetsskapande strategier i den långsiktiga stadsplaneringen, i planeringsdokumentet *Vision City*.

Säkerhetsenheten, stadsledningskontoret, Stockholms stad

Säkerhetsenheten på stadsledningskontoret, Stockholms stad, ansvarar för organisation av stadens mobila ordningsvakter. Större delen av stadsdelen Klara täcks sedan augusti 2019 in av ett så kallat LOV3§-område, vilket innebär att ordningsvakter har rätt att verka på platsen inom ramen för ordningslagen.

Säkerhetsenheten deltar i Platssamverkan Klara, FO Klara och Klara samverkansutsättning

- Säkerhetsstrateg bidrar med lägesbild, organisatoriska möjligheter och utmaningar för stadens mobila team.
- Gruppledare för ordningsvakter deltar i FO Klara och samverkansutsättningar, samverkar med övriga aktörer och verkar inom gällande Lov 3 områden i Klara.

City i Samverkan

City i Samverkan är en ideell, icke vinstdrivande medlemsorganisation. Medlemmarna är Stockholms stad, fastighetsägare, handeln, Trafikförvaltningen (SL), Polisen samt enskilda företag och organisationer. Genom offentlig och privat samverkan driver City i Samverkan stadsförbättrande projekt med målet att göra Stockholm City till en av Europas mest attraktiva destinationer.

City i Samverkan deltar i samtliga samverkansforum.

- VD följer upp att organisationen bidrar och deltar i enlighet med åtaganden.
- Projektledare för trygghet och säkerhet bidrar med lägesbild och strategiska trygghets- och säkerhetsfrågor
- Platsansvarig samordnar aktörer i samverkanslokalen och på samverkansutsättningar. Fungerar som ett nav och en praktisk facilitator.

Trafikförvaltningen (SL)

Trafikförvaltningen ansvarar för att Stockholms läns invånare och besökare kan resa tryggt, tillgängligt och hållbart med kollektivtrafiken i länet. Trafikförvaltningen har bland annat flera trygghetsresurser ute i trafiken i form av ordningsvakter, väktare, trygghetsvärdar, ungdomsvärdar och ett trygghetsnummer som resenärer kan ringa.

Trafikförvaltningen deltar i Platssamverkan Klara, FO Klara och Klara samverkansutsättning.

- Strategisk trygghetsansvarig bidrar med kunskap kring trafikförvaltningens trygghetsskapande arbete och inriktning kring möjligheter att samverka. Kontaktyta avseende trafikverkets fastigheter (behov av belysning, byggnadsmässiga frågor).
- Gruppledare för ordningsvakter deltar i FO Klara och samverkansutsättningar, bidrar med lägesbild. Organisatoriskt begränsade till att verka och samverka, inom den egna organisationens gränser för Lov 3

MTR

MTR ansvarar för drift och underhåll av Stockholms tunnelbana och pendeltåg. MTR arbetar för trygga och säkra resor med tunnelbana och pendeltåg, tillgängliga för alla, och engagerar sig i trygghetssamarbeten arrangerade av andra aktörer inom Stockholm.

MTR deltar i Platssamverkan Klara och FO Klara.

- Trygghetschef och stationschef bidrar med kunskap kring MTRs trygghetsskapande arbete och möjligheter att samverka, samt lägesbild i och kring stationsmiljöerna.

Jernhusen

Jernhusen är ett statligt bolag som äger och förvaltar Centralstationen och Cityterminalen. Jernhusen strävar efter att utveckla stationsnära områden till trygga, levande och attraktiva stadsmiljöer som ökar det kollektiva resandet och stöttar städernas tillväxt.

Sedan augusti 2019 driver Jernhusen tillsammans med stadsdelsförvaltningen och socialförvaltningen Centralstationsprojektet som syftar till att bättre kunna hjälpa människor i utsatthet som uppehåller sig på Centralstationen och Cityterminalen. Arbetet sker inom ramen för Vision Klara och omfattar operativ samverkan med socialförvaltningen, Stadsmissionen och Regionen via St Göran Capio. Projektet innefattar också en workshopserie kring lägesbild och åtgärdsplan.

Jernhusen deltar i Platssamverkan Klara, FO Klara och Klara samverkansutsättningar.

- Säkerhetschef bidrar med kunskap kring Jernhusens trygghetsskapande arbete och inriktning kring möjligheter att samverka, samt lägesbild i och kring stationsmiljöerna.
- Affärsstrateg och säkerhetschef driver fördjupat samverkansprojekt kring samverkan för människor i utsatthet på Centralstationen och Cityterminalen.
- Gruppledare för ordningsvakter deltar i FO Klara och samverkansutsättningar, samverkar med övriga aktörer och upprätthåller ordningen inom gällande Lov 3 områden i Klara.

Länsstyrelsen i Stockholm

Länsstyrelsen i Stockholms län har i uppdrag att stödja och samordna det brottsförebyggande arbetet och ANDTS-strategierna.

Länsstyrelsen deltar i Platssamverkan Klara.

- Bidrar till kunskapsutveckling, forskning och faktareferenser inom det brottsförebyggande och trygghetsskapande uppdraget.

Ytterligare aktörer i området

Aktörer som inte ingår direkt i samverkan, men som samverkar med deltagande aktörer eller verkar i området är till exempel SAFE (Skyddsvärnet) på uppdrag av socialförvaltningen.

SAFEs uppdrag är att utveckla trygghet i offentliga miljöer för barn och ungdomar.

Fastighetsägare och näringslivet

Fastighetsägare, näringslivet och hotell i Klara deltar bland annat genom att ordningsvakter och säkerhetsansvariga deltar på FO Klara, och blir en del av ett nätverk som omfattar brottsförebyggande, men också säkerhetsorienterade, samverkansmöjligheter. Information om Vision Klara, kunskapsdelning, lägesbildsdelning och samverkansmöjligheter bedrivs under flexibla och tillfälliga former med dessa aktörer.

Sedan april 2019 deltar AMF Fastigheter, Vasakronan och Gålöstiftelsen i Platssamverkan Sergels torg. Platssamverkan Sergels torg är ett parallellt uppdrag kring Sergels torg med fokus på situationella åtgärder i stadsmiljön.

Vision Klara i relation till metoder för samverkan kring öppna drogsener

2018 tog Länsstyrelsen i Stockholms län, Tullverket, Stockholms läns landsting, Polisregion Stockholm, och Kriminalvården fram en metodhandbok för lokal samverkan kring arbetet med öppna drogsener. Tillsammans enades man om följande definition av öppna drogsener:

En öppen drogscen är en geografisk, bestående plats där bruk och försäljning av narkotika sker offentligt och uppfattas som problematisk av myndigheter eller allmänhet (Länsstyrelsen m.fl. 2018).

Sju indikatorer på öppna drogsener identifierades. En plats med fem eller fler indikatorer anses som allvarliga. Sergels torg uppfyller samtliga indikatorer.

1. Platsen genererar obehag/olägenhet för allmänheten.
2. Platsen uppfattas som otrygg.
3. Platsen är en hot spot för brott.
4. Platsen attraherar nya brukare och andra utsatta grupper.
5. Unga avråds från att vistas på platsen.
6. Allmänheten undviker platsen.
7. Platsen är en informell zon av tolerans för avvikande beteende.

Metodiken som lyfts fram i handboken motsvarar tillvägagångssättet som tillämpas i Vision Klara. Utöver bred samverkan mellan polis, kommun och andra aktörer understödjer samtliga forum tillvägagångssättet att motverka öppna drogsener genom att arbeta tillgångsreducerande, minska platsens betydelse för försäljning av droger samt minska efterfrågan. Handboken lyfter vikten av att arbeta såväl repressivt som preventivt vilket också utgör kärnan i Vision Klara.

Reducera tillgång på narkotika

Polisen arbetar inom ramen för Fokusområde Klara⁷ med särskilda resurser att gripa och lagföra drogförsäljare. Polisens arbete är offensivt och störande. Vision Klara understödjer tillgångsreducerade insatser genom att tillhandahålla förutsättningar för samverkan med stödjande aktörer som ordningsvakter genom strukturerade samverkansutsättningar och samverkanslokal.

---

⁷ Beslut i stort polisområde city

Minska efterfrågan på narkotika

Vision Klara strävar efter att skapa bästa möjliga förutsättningar för uppsökande socialsekreterare att kunna utföra sitt uppdrag att fånga upp barn och unga i riskmiljö i syfte att förhindra rekrytering till brottslighet, narkotikabruk eller annat destruktivt beteende. Detta görs genom strukturerade samverkansutsättningar och en samverkanslokal som bland annat underlättar samverkan med polis som är en viktig part i den sociala preventionen.

MUMIN-modellen, Maria Ungdom Motiverande Intervention, syftar till att genom tidig upptäckt fånga upp unga som brukar narkotika vilket vidare bidrar till minskad efterfrågan av narkotika. MUMIN-modellen är en arbetsmetod för ungdomar som misstänks för ringa narkotikabrott där polisförhör hålls tillsammans med en socialsekreterare i särskilda lokaler, med möjlighet att direkt länka ungdom och familj till sjukvård och stödjande insatser.

Då antalet förhör enligt MUMIN modellen minskat kraftigt sedan 2015 har ungdomsjouren och polisområde city ingått en överenskommelse om att nå målet om 300 förhör på MUMIN under 2019. Vision Klara understödjer arbetet genom att återkommande lyfta frågan kring MUMIN i samtliga forum, löpande följa upp antal genomförda förhör och sprida och förankra arbetsmetoden. Genom samverkansutsättning två gånger i veckan träffas Ungdomsjouren och polis vilket stärker förutsättningarna för samverkan och att MUMIN-metodikerna ska tillämpas.

Minska platsens betydelse för narkotikahandel

Genom löpande insatser i stadsmiljön i form av ökad belysning, bortbyggda hörn och andra brottsförebyggande åtgärder i den byggda miljön försämras möjligheterna att begå narkotikabrott på platsen. Insatser för ökad informell kontroll sker även genom att tillföra aktiviteter och göra platsen attraktiv och tillgänglig för fler målgrupper. Samverkanslokalen ger ett tydligt signalvärde till att platsen tas i anspråk av myndighetsanknutna aktörer och dess strategiska placering skapar ökad formell kontroll genom flöden till och från platsen av poliser, ordningsvakter, socialsekreterare och fältassistenter.

Genom att öka den informella kontrollen, fler kapabla väktare, ökar upptäcktsrisken för pågående brott. Även representanter från civilsamhället kan fungera som kapabla väktare. På en öppen drogscen är det dock ovanligt att en sådan ingriper vid en narkotikaöverlåtelse, Polisens närvaro är därför viktig för att försvåra narkotikahandeln (Länsstyrelsen m.fl. 2018).

Vikten av att jobba med en öppen drogscen kan också kopplas till platsens betydelse av att begå brott. Utöver att en tillåtande miljö där avvikelser av brottslig karaktär och ordningsstörande beteende är accepterat, så krävs också att en individ, en potentiell brottsling, behöver känna till platsen och möjligheten att köpa eller sälja narkotika där, då den öppna drogscenen är så pass känd (Sarnecki 2018). Det är en viktig anledning till att just arbeta med att stadens mest centrala plats ska upphöra att vara en öppen drogscen med dragningskraft avseende avvikande eller brottsligt beteende.

I handboken för arbete mot öppna drogscener anförs att ”Genom att skapa en social kontroll och kollektiv förmåga på de öppna drogscenerna reduceras riskerna för hantering av narkotika

och genomförandet av brott. Detta leder till en minskad brottslighet och ökad trygghet i samhället” (Länsstyrelsen m.fl. 2018).

Kommunikation

I samverkansöverenskommelsen finns sedan maj 2016 en övergripande kommunikationsplan för samverkan mellan Norrmalms stadsdelsområde och Lokalpolisområde Norrmalm. Sedan februari 2019 finns även en budskapsplattform utifrån vilken deltagande aktörer kan genomföra intern och extern kommunikation kring Vision Klara.

Uppföljning

Uppföljning av vidtagna åtgärder är viktigt för att kunna bedöma om rätt åtgärder vidtagits och om investerade resurser genererar förväntat resultat. För att följa upp huruvida den övergripande visionen nås, om att Klara ska vara ett tryggt och trivsamt område för boende, verksamma och besökare har ett antal processmål fastställts och till dessa kan ett antal indikatorer påvisa i vilken utsträckning målen nås.

Det är inte helt oproblematiskt att följa upp brottsförebyggande och trygghetsskapande åtgärder. Trygghetsundersökningar utförs med regelbundenhet avseende hur boende i staden och ungdomar som går i skolan upplever tryggheten. Av dessa kan enbart trygghetsmätningen som utförs vart tredje år brytas ner på stadsdelsnivå (stadsdelen Klara). I övrigt får trygghetsundersökningen avseende hela Norrmalms stadsdelsområde fungera som indikator för utvecklingen av trygghet i stadsdelen Klara. De upplevelseindex som City i Samverkan utför avseende Sergels torg fångar upp förbipasserande personers upplevelse av trygghet på platsen.

Uppföljning av brottslighetens utveckling är än mer komplex. Det som kan mätas är antalet anmälda brott. Utöver ett okänt mörkertal på begångna brott som inte anmäls behöver en förståelse också finnas för att olika brottskategorier ökar eller minskar beroende på insats. Fler poliser på plats kan till exempel innebära färre våldsbrott men ett ökat antal upptäcktsbrott (som narkotikabrott). En insats på en specifik plats kan också innebära att brotten likväl utförs men på en annan plats.

Lägesbild

Stadsdelen Klara

Stadsdelen Klara ingår i Norrmalms stadsdelsnämndsområde och sträcker sig från Kungsträdgårdens västra utkant, över Sergels torg, Brunkebergs torg, Hötorget, Klarabergsvägen, Centralstationen, Vasagatan och fram till gränsen till Kungsholmens stadsdelsområde vid Blekholmsterrassen och Klara sjö. Kända målpunkter i Klara är Sergels torg, Kulturhuset Stadsteatern, Centralstationen, Cityterminalen, Hötorget, Hötorgsskraporna, Soltorget, Obelisken, Konserthuset, Drottninggatan, Vasagatan och Brunkebergs torg.

Boende, besökare och verksamma

Området utgörs till störst del av kommersiella ytor. Det finns ca 400 000 kvm kontor (Jernhusen), över 400 000 kvadratmeter handel och 100 000 kvadratmeter restauranger (AMF fastigheter). Det innebär ca 1500 affärer, butiker och restauranger i området (City i Samverkan). Ett stort antal hotell ligger i stadsdelen Klara, främst lokaliserade till Vasagatan och Brunkebergs torg.

Få människor är mantalsskrivna i Klara, enbart ca 1800 personer (Stockholms stad 2019 h). Däremot rör sig stora flöden av besökare och verksamma dagligen i området. Cirka 240 000 människor kommer och åker från Centralstationen och Cityterminalen varje dag (Jernhusen). Cirka 100 000 människor passerar Sergels torg dagligen (City i Samverkan). Stockholm City är en viktig del av stadens arbetsmarknad. Antalet som jobbar i city (även del av Östermalm utöver stadsdelen Klara) uppgår till 123 000 personer (AMF Fastigheter).

Sergels torg

Sergels torg beskrivs av Ungdomsjouren som en komplex och föränderlig plats som ofta associeras med social utsatthet (Stockholms stad 2019 g). Sergels torg är en mötesplats för ungdomar från hela Stockholms stad, kranskommuner och hela landet. I Ungdomsjourens sin sammanställning över sin målgrupp på Sergels torg var 36 % från Stockholms stad, 44 % från kranskommuner i Stockholms län och 19 % från en annan ort i Sverige (1 % svarade inte) (Stockholms stad 2019 g).

Polisen beskriver Sergels torg, som en gästarena för narkotikaförsäljare.

Sergels torg var tänkt att bli en mötesplats, med kaféer och restauranger. Idag är Kulturhuset Stadsteatern den främsta, och näst intill enda, publika aktören på platsen. Kulturhuset Stadsteatern är för närvarande tillfälligt stängd fram till sommaren 2020 för renovering. Verksamheten är delvis omlokaliserad i Superelipserna under fontänen. Två snabbmatsrestauranger och en sushilucka finns på torget. På kvällen är endast den ena snabbmatsrestaurangen öppen varav torget är tomt och ödsligt avseende informell kontroll och verksamheter.

Vasagatan

Vasagatan genomgår för tillfället en omfattande upprustning för att få bredare trottoarer, nya cykelbanor, fler träd, fler sittplatser och ny gatubelysning. Syftet med upprustningen är att Vasagatan ska bli en tryggare- och en mer levande stadsgata. Projektet beräknas vara färdigt 2022 (Stockholm 2019 i).

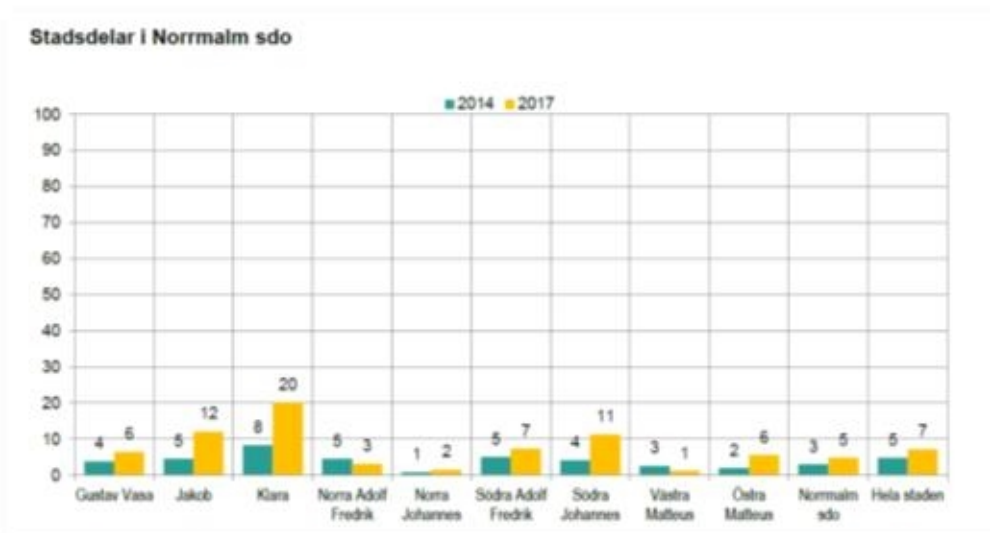
Vasagatan har ett antal problematiska platser. I anslutning till en snabbmatsrestaurang på Vasagatan 24 uppehåller sig narkotikapåverkade individer och brottsaktiva. Ett stort antal brott i form av rån, narkotikabrott och slagsmål samt knivvåld äger rum på platsen. Platsen drar till sig grupper av unga vilket är problematiskt då platsen också utgör en riskmiljö. Även Ungdomsjouren beskriver platsen som problematisk och en riskmiljö för unga.

Nedgången till tunnelbanan och pendeltåget på Vasagatan 7 är också identifierad som en utsatt plats avseende brottslighet och otrygghet.

Trygghet

Det område inom Norrmalms stadsdelsnämndsområde där upplevelsen av otrygghet bland de boende är som högst är stadsdelen Klara. I stadsdelen Klara upplever 20 % sig otrygga eller mycket otrygga i sitt bostadsområde, att jämföra med 5 % i hela stadsdelsnämndsområdet och 7 % i hela staden (Stockholms stad 2018 b).

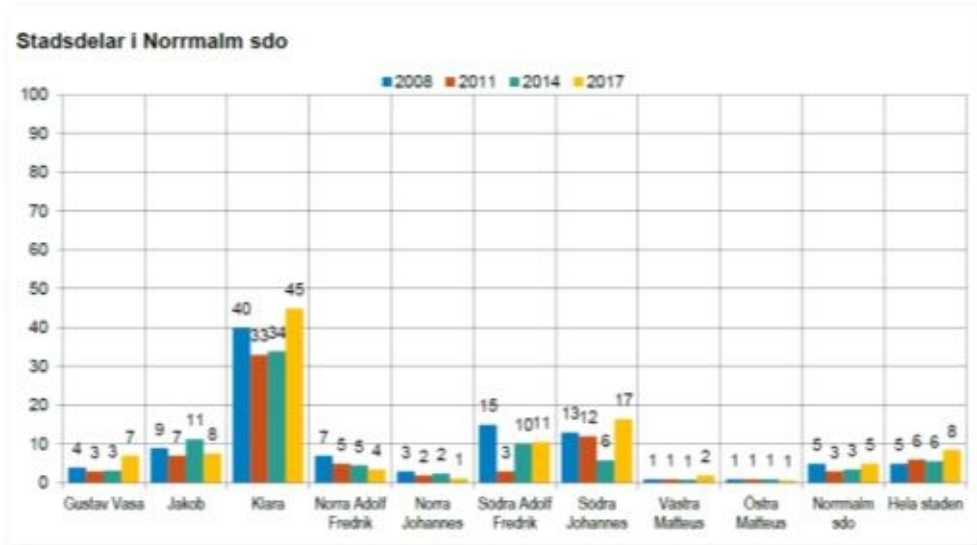
Andel som upplever otrygghet i området där dem bor

Källa: Trygghetsmätningen, Stockholms stad, 2017

I stadsdelen Klara är ordningsstörningar från narkotikamissbrukare högst påtagliga för de boende. 45 % av de boende upplever att narkotikamissbrukare på offentliga platser i stor utsträckning stör ordningen i området där de bor, att jämföra mot 5 % inom stadsdelsnämndsområdet totalt, och 8 % i staden sammantaget (Trygghetsmätning, Stockholm 2017).

Andel som upplever att narkotikamissbrukare på offentliga platser i stor utsträckning stör ordningen där dem bor

Källa: Trygghetsmätningen, Stockholms stad, 2017

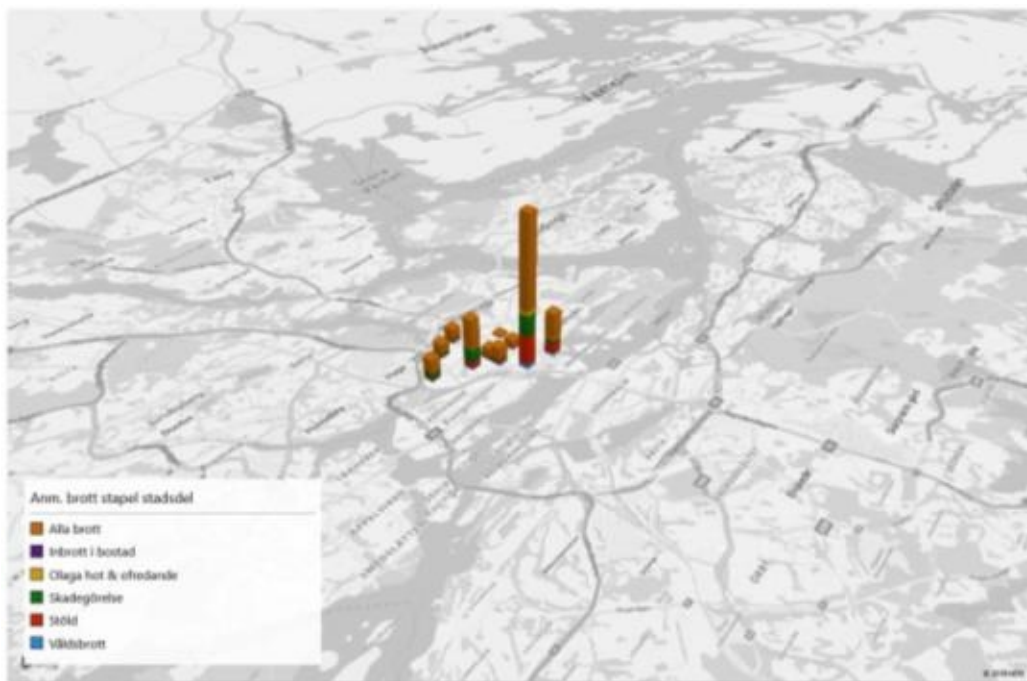
Brottslighet

Anmälda brott

Andelen anmälda brott utgör enbart en del av den faktiska brottsligheten. Presenterad statistik är därmed att betrakta som en indikator på den faktiska brottsligheten. Statistik över anmälda brott kan också vara svårtolkad avseende insatsers påverkan på den faktiska brottsligheten. Statistik av anmäld brottslighet över staden kan till exempel ifrågasättas utifrån anmälningsbenägenhet hos dem som utsätts för brott, förändring av lagstiftning, förändring av normer i samhället och förändringar i registreringssystem. Statistik över anmälda brott utgör likväl en indikator på utveckling över tid.

Den anmälda brottsligheten i stadsdelen Klara är hög i jämförelse med stadsdelsnämndsområdet i övrigt, samt i jämförelse med staden i övrigt.

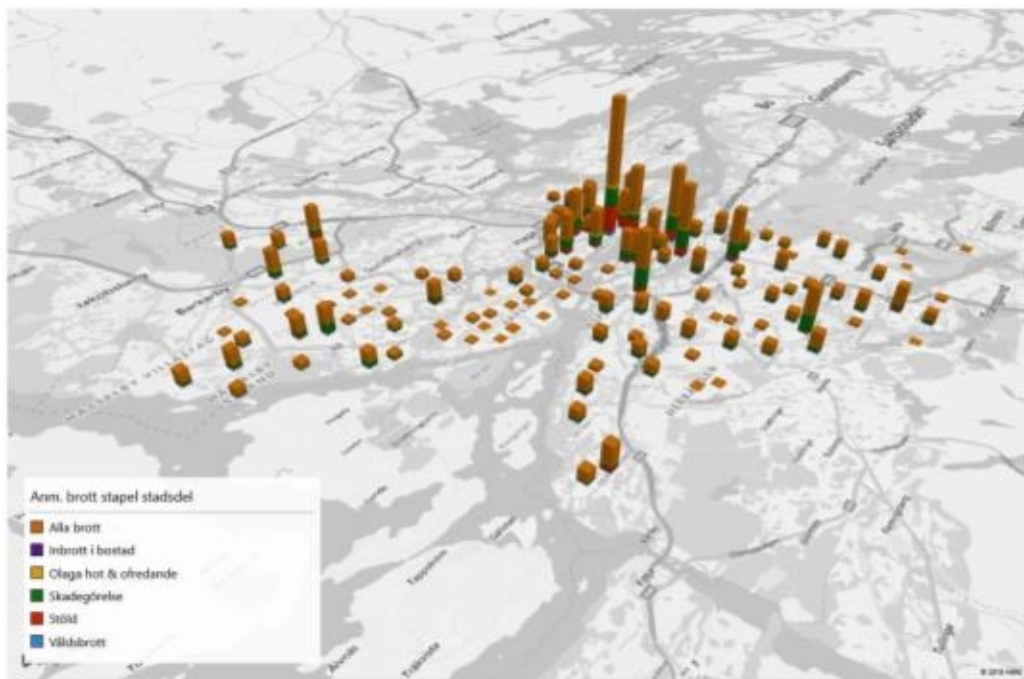
Stapeldiagram över fördelning av anmälda brott inom Norrmalms stadsdelsnämndsområde 2018

Den högsta stapeln är stadsdelen Klara med 14 261 anmälda brott

Källa: Anmälda brott i Polisens ärendehanteringssystem RAR och Pust 2019

Stapeldiagram över fördelning av anmälda brott per stadsdelsområde inom Stockholms stad 2018

Den högsta stapeln är Stadsdelen Klara med 14 261 anmälda brott

Källa: Anmälda brott i Polisens ärendehanteringssystem RAR och Pust 2019

Anmälda våldsbrott

Ett stort antal av de anmälda våldsbrotten i Stockholms stad sker i stadsdelen Klara.

Stapeldiagram över fördelning av anmälda våldsbrott per stadsdelsområde inom Stockholms stad 2018

Den högsta stapeln är Stadsdelen Klara med 565 anmälda våldsbrott 2018.

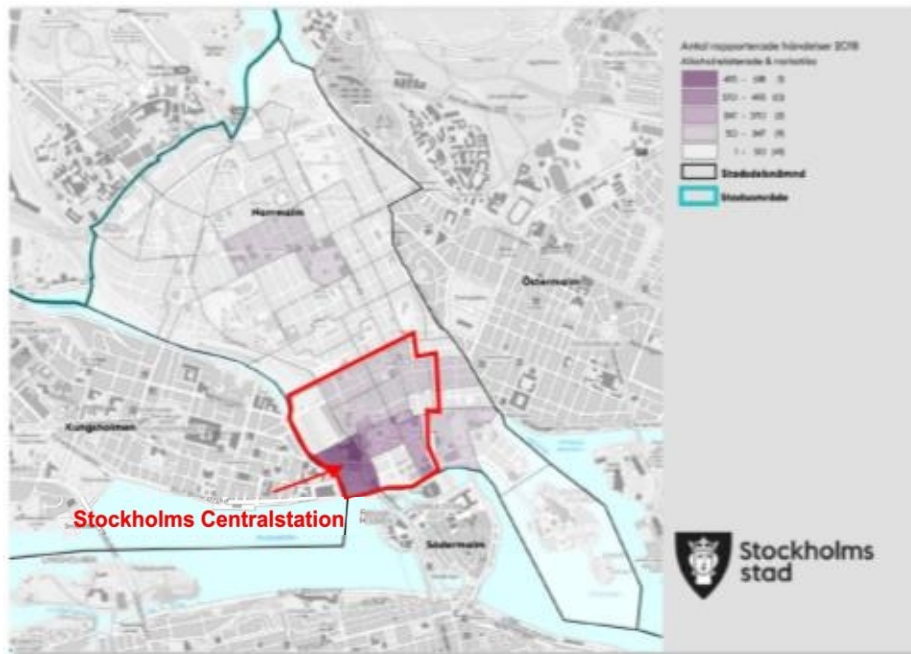
Källa: Anmälda brott i Polisens ärendehanteringssystem RAR och Pust 2019

Alkohol- och narkotikarelaterade händelserapporter

Ärenden som hanteras av polisens regionledningscentral registreras som en händelserapport och tilldelas en prioritet. Nedan visas antalet händelser av prioritet 1 och 2 vilket betyder larm där polisen omedelbart eller skyndsamt ska ta sig till en plats. Händelserapporterna ger inte en entydig bild av den faktiska brottsligheten eller händelserna. Ett larm innebär inte alltid att något hänt, eller att något hänt inom angiven kategori. Det är dock en indikator på i vilken omfattning polisens resurser tas i anspråk i området och hur polisens resurser fördelas inom stadsdelsnämndområdet.

Avseende alkohol- och narkotikarelaterade händelserapporter är Centralstationen och Cityterminalen samt Vasagatan mest utsatt inom stadsdelsnämndsområdet. Stadsdelen Klara är utsatt i sin helhet. Avseende händelserapporter om våld- hot och ordningsstörningar är Klara utsatt i området kring Sergels Torg, Centralstationen och Klarabergsgatan.

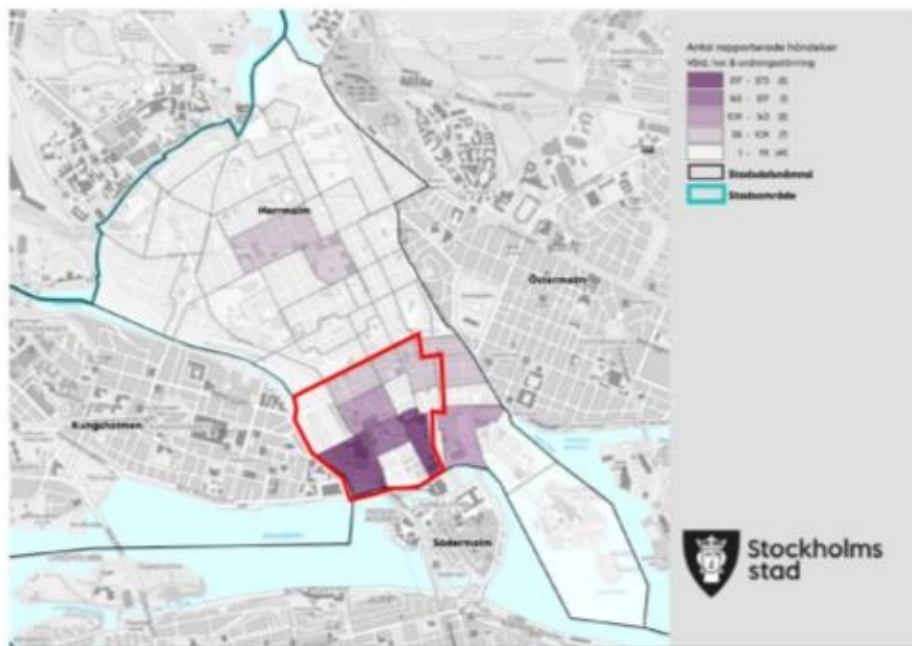
Karta över fördelning av alkohol- och narkotikarelaterade händelserapporter prioritet 1 och 2 under 2018

Stadsdelen Klara är markerat i rött

Källa: Ärenden registrerade som en händelserapport (HR) som hanterats av polisens regionsledningscentral

Karta över fördelning av händelserapporter avseende våld, hot och ordningsstörning prioritet 1 och 2 under 2018

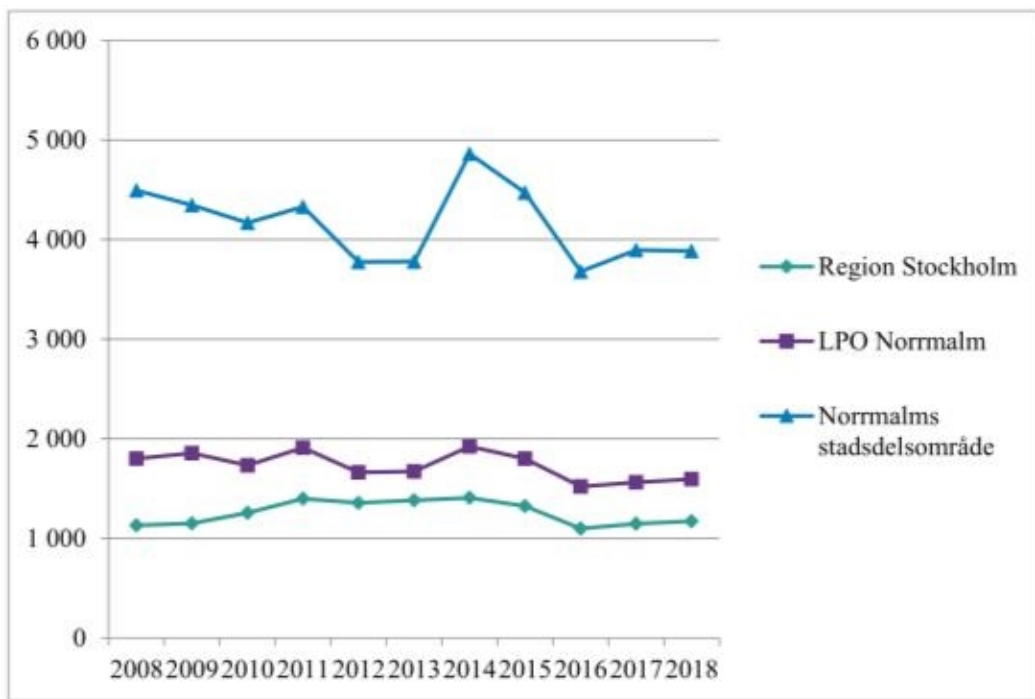
Stadsdelen Klara är markerat i rött

Källa: Ärenden registrerade som en händelserapport (HR) som hanterats av polisens regionsledningscentral

Anmälda narkotikabrott

Antalet anmälda narkotikabrott i hela Norrmalms stadsdelsnämndområde ligger högt räknat per 100 000 invånare. Siffrorna behöver ställas i proportion till det stora flödet av dagliga besökare och verksamma i stadsdelsnämndsområdet. 10 % av alla anmälda narkotikabrott i region Stockholm sker inom Norrmalms stadsdelsnämndområde. Merparten av dessa sker i stadsdelen Klara.

Antal anmälda narkotikabrott räknat per 100 000 invånare

Totalt anmälda narkotikabrott	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Region Stockholm	22 235	22 996	25 586	28 959	28 629	29 618	30 648	30 091	25 360	26 921	27 892
LPO Norrmalm	4 231	4 374	4 163	4 669	4 132	4 242	4 884	4 679	4 007	4 164	4 309
Norrmalms stadsdelsområde	2 844	2 811	2 750	2 906	2 564	2 586	3 355	3 104	2 559	2 704	2 794

Anmälda narkotikabrott per 100 000 inv	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Region Stockholm	1 132	1 150	1 257	1 398	1 358	1 382	1 407	1 324	1 099	1 148	1 171
LPO Norrmalm	1 800	1 857	1 732	1 909	1 661	1 672	1 923	1 800	1 521	1 561	1 594
Norrmalms stadsdelsområde	4 495	4 347	4 167	4 331	3 777	3 778	4 862	4 471	3 680	3 894	3 884

Källa: BRÅ

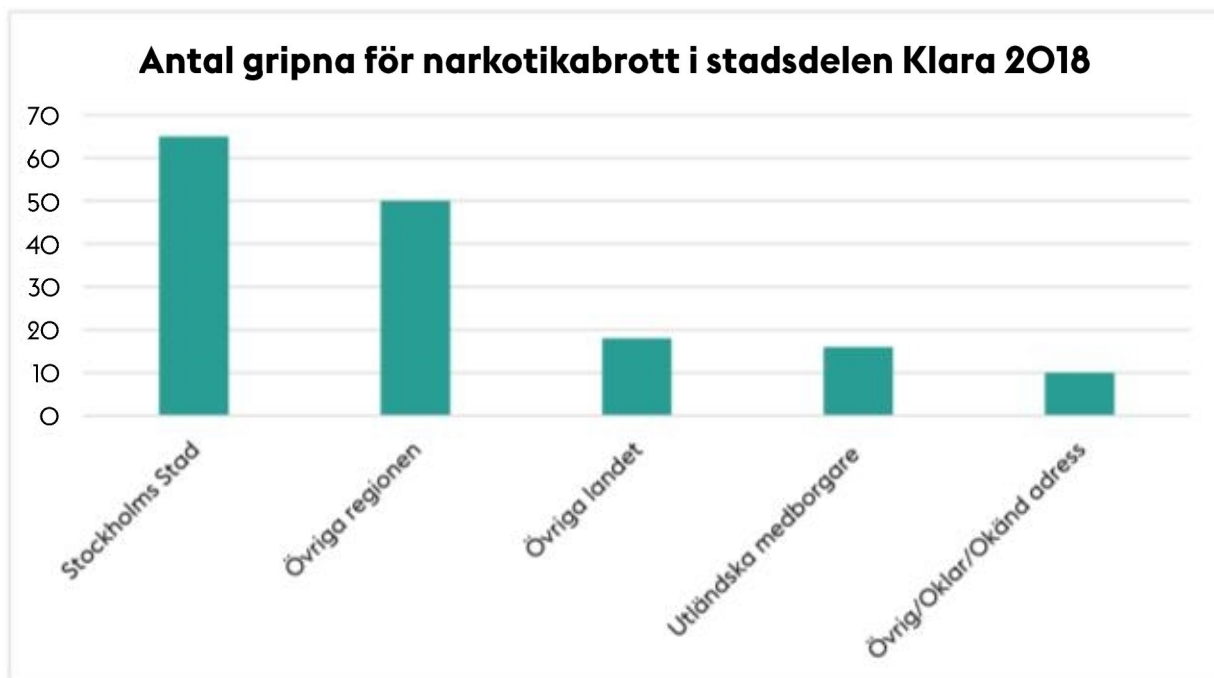
En öppen drogsцен

Delar av stadsdelen Klara klassas som kvalificerade öppna drogsccener med såväl öppen försäljning och öppet brukande bland både vuxna och unga. I synnerhet Sergels torg är en sedan lång tid känd plats för försäljning och brukande av narkotika. I Klara ligger Sveriges

största kollektivtrafikknutpunkt, och forskning visar hur öppna drogsccener ofta lokaliseras längst med kollektivtrafikpunkter (Magnusson 2018).

Sergels torg bedöms som en gästarena för narkotikaförsäljning. I området verkar ett antal olika grupperingar som tar platsen i anspråk, säljer narkotika och konkurrerar med varandra om platsen. Området är en riskmiljö för unga mot bakgrund av såväl den öppna narkotikaförsäljningen som det aggressiva klimatet.

Slutsatsen att området är en gästarena kan dras utifrån var individer gripna för att sälja narkotika under 2018 är mantalsskrivna vid tiden för gripandet. Flest gripna i stadsdelen Klara, inom Stockholms stad, kommer inte ifrån Norrmalms stadsdelsnämndsområde och ett stort antal gripna kommer från andra kommuner än Stockholms stad.

Källa: Lokalpolisområde Norrmalm

Ungdomar i Klara

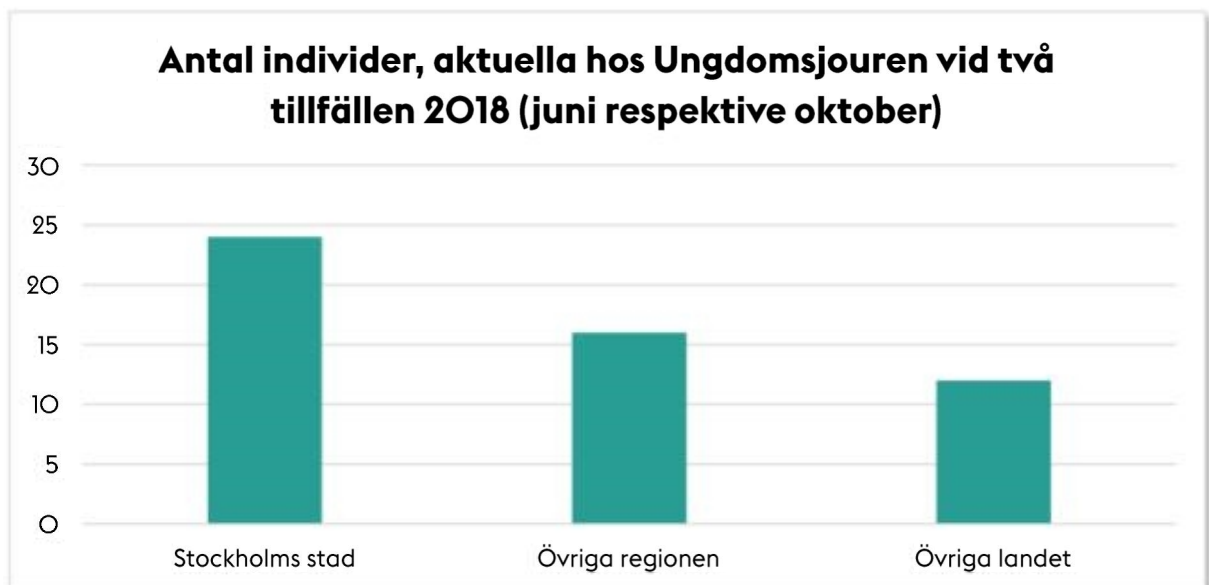
Ungdomsjouren beskriver att ungdomarna som ingår i deras uppdrag och vistas i Klara, har en rad riskfaktorer som exempelvis psykisk ohälsa, tidig alkoholdebut (91 % har testat alkohol, 75 % har testat droger), bristande skolgång samt kriminellt beteende. Många har varit brottsutsatta och/eller misstänkta för brott samt har kontakt med socialtjänsten (97 %) (Stockholms stad 2019 g).

I Ungdomsjourens sammanställning kan konstateras att ungdomar som Ungdomsjouren arbetar aktivt med, som uppehåller sig i området, i stor utsträckning är brottsoffer. Av de 22 svarande uppgav 77 % att man blivit utsatta för brott. Av 36 svaranden uppgav 92 % att man varit misstänkta för brott (Stockholms stad 2019 g).

Ungdomarna i sammanställningen är unga. 23,4 % av de 64 ungdomar som ingick i Ungdomsjourens uppdrag under perioden för sammanställningen var 15 år eller yngre. De flesta var 17 år eller skulle fylla 18 under året. 1,5 % (1 person) var så ung som 12 år (Stockholms stad 2019 g).

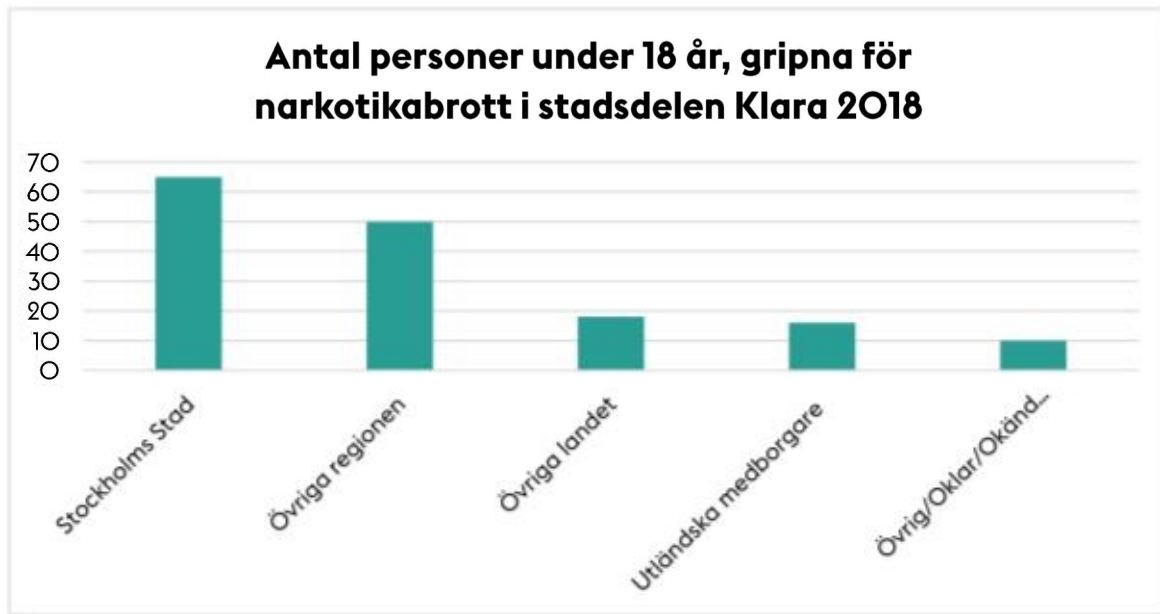
Norrmalms stadsdelsförvaltnings fältassistenter utförde under hösten 2018 en kartläggning av sin målgrupp i Klara. Kartläggningen visar att de ungdomar fältassistenter haft kontakt med inte är bosatta inom Norrmalms stadsdelsnämndsområde utan kommer från andra delar av Stockholm (Stockholms stad 2019 j).

En översikt av de ungdomar som Ungdomsjouren arbetade aktivt med under juni och oktober 2019 bekräftar bilden av att de flesta kommer från andra delar av Stockholms stad (en person var skriven inom Norrmalms stadsdelsnämndsområde) och flera från andra delar av regionen och landet.

Källa: Ungdomsjouren

Av de unga (under 18 år) som gripits för narkotikabrott i Klara under 2018 kommer flertalet från andra stadsdelsnämndsområden och kommuner än Norrmalms stadsdelsnämndsområde stad (en person var skriven inom Norrmalms stadsdelsnämndsområde).

Källa: Lokalpolisområde Norrmalm, insatsledare FO Klara

De ungdomar som Norrmalms stadsdelsförvaltnings fältassistenter träffat har varit ensamkommande, papperslösa, asylsökande ungdomar, samt ungdomar födda i Sverige. I dialog med ungdomarna framgår att man upplever flertalet svårigheter. Svårigheterna omfattar utvisningsbeslut, man gömmer sig från myndigheter, man vill komma ifrån en kriminell livsstil, man vill ha någon vuxen att prata med, man önskar en mötesplats för ungdomar, man vill ha hjälp med att söka arbete och/eller man har ekonomiska svårigheter.

Vuxna i utsatthet

Människor i hemlöshet och annan utsatthet söker sig av olika anledningar till stadsdelen Klara. Såväl Centralstationen och Kulturhuset är platser där alla kan vistas så länge man inte utgör en ordningsstörning.

Sex mot ersättning

I Ungdomsjourens sammanställning ställdes frågan till 13 ungdomar om man fått frågan om de vill ha sex mot ersättning. Elva svarade nekande och två hade blivit tillfrågade varav en också haft sex mot ersättning. Sex mot ersättning kan utöver pengar även omfatta möjlighet till boende eller droger. Ungdomsjouren misstänker att sex mot ersättning förekommer bland unga på Sergels torg (Stockholms stad 2019 g).

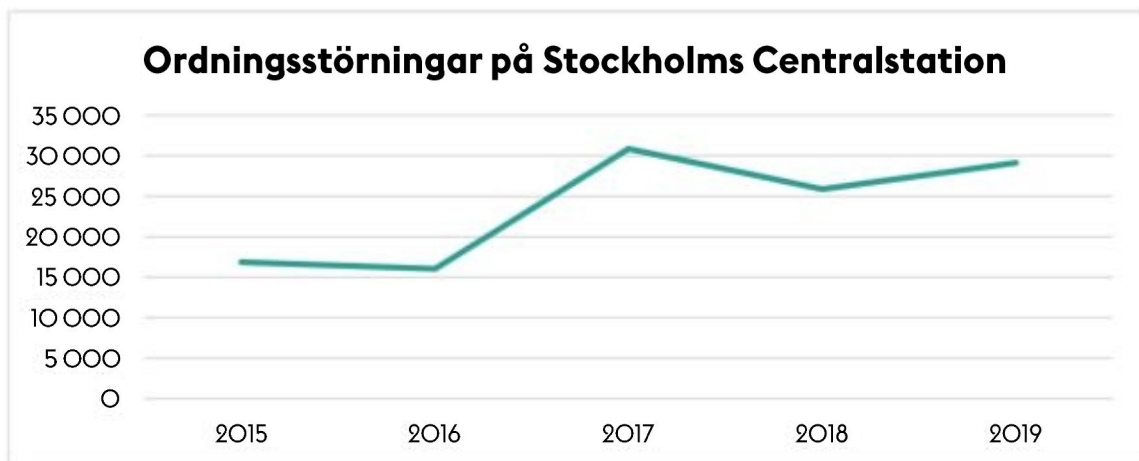
Stockholms Centralstation och Cityterminalen

Centralstationen och Cityterminalen ägs och förvaltas av det statliga bolaget Jernhusen. Cirka 230-250 000 personer passerar till och från Centralstationen och Cityterminalen varje dag. Det kan jämföras med Malmö som har cirka 65 000 besökare per dygn och Göteborg som har cirka 80 000.

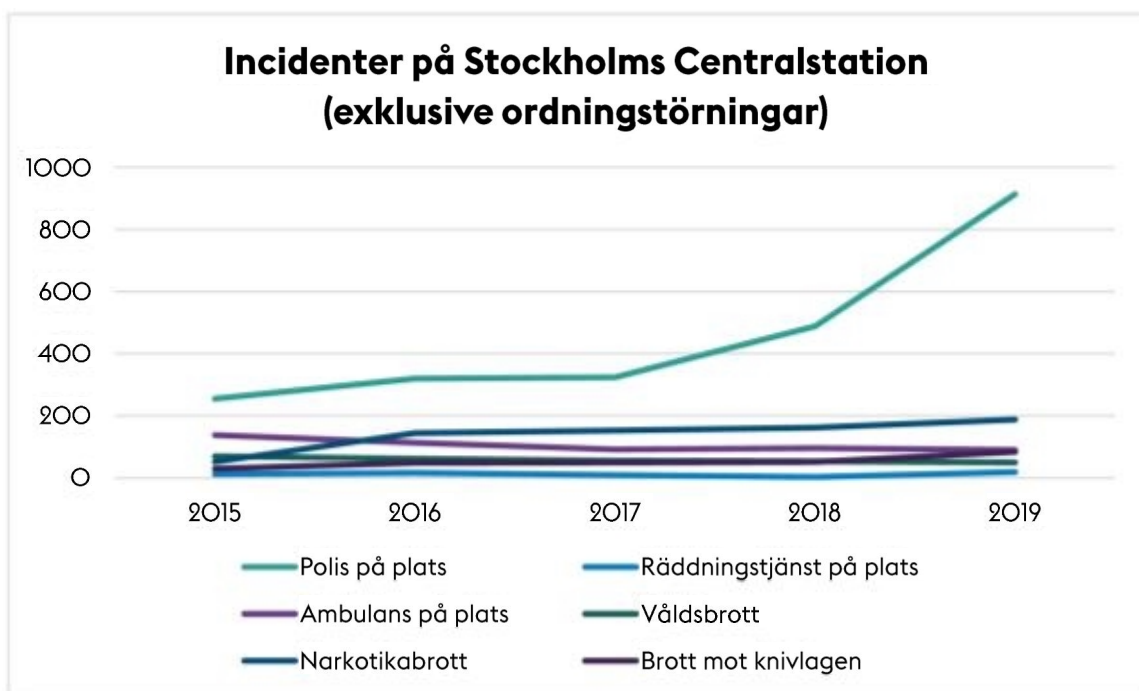

Centralstationen har succesivt ökat sina öppettider de senaste åren, i takt med att tågtrafiken avgår senare och ankommer tidigare på dygnet. Sedan våren 2019 har Centralstationen haft öppet nästan dygnet runt. De långa öppettiderna innebär att fler människor i utsatthet använder Centralstationen och Cityterminalen som uppehållsplats och sovplats.

Jernhusen tillämpar en låg tröskel för tolerans mot ordningsstörningar för att upprätthålla en trygg och säker stationsmiljö. Mellan 1 september 2018 och första september 2019 har följande incidenter rapporterats på Stockholms Centralstation:

Källa: Jernhusen

Källa: Jernhusen

Platsens identitet - en tillåtande kultur

Acceptans och normalisering av såväl brottslighet, missbruk och våld är påtaglig i stadsdelen Klara. I dialoger med verksamhetsutövare ser man det till exempel som en naturlig lösning att ta bakvägen i syfte att undvika otrygga miljöer, man väljer även Hötorgets tunnelbana när man åker hem istället för Centralens tunnelbanestation som ligger närmast.⁸

Även ungdomsjouren beskriver hur det inte är ovanligt att ungdomar på platsen inte reagerar med mer än en axelryckning efter ett knivslagsmål på platsen (Stockholms stad 2019 g).

---

⁸ Intervju, platsansvarig Klara trygghetskontoret, City i Samverkan 2019.

Process- och resultatuppföljning år 1

Måluppfyllnad

Mål 1 - Klara ska upphöra att vara en öppen drogscen

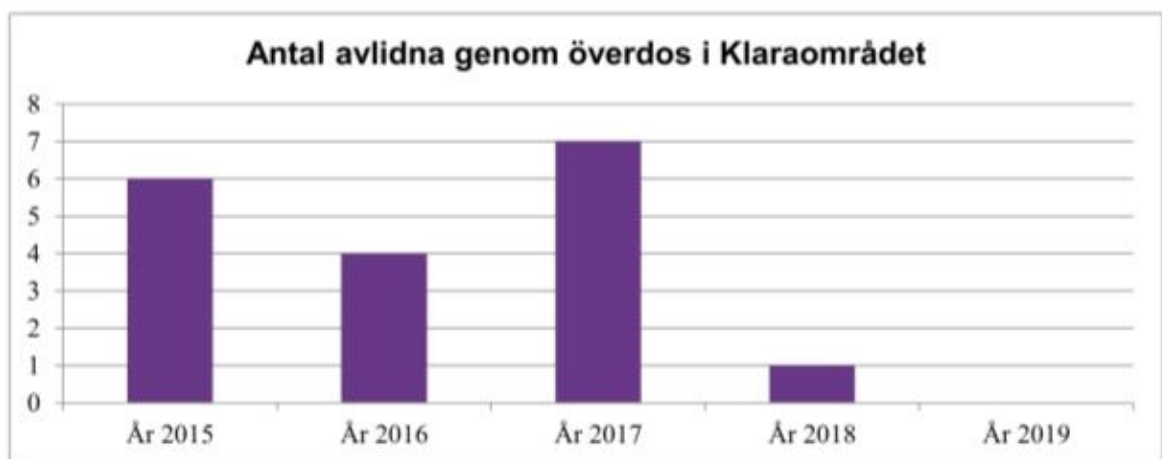
Målet bedöms inte uppnås.

Indikatorer på öppen drogscen

Mätning	Påstående	2017	2018	2019	2020	Mål
Indikator 1	Platsen genererar obehag/olägenhet för allmänheten.	ja	ja	ja		Nej
Indikator 2	Platsen uppfattas som otrygg.	ja	ja	ja		Nej
Indikator 3	Platsen är en hot spot för brott.	ja	ja	ja		Nej
Indikator 4	Platsen attraherar nya brukare och andra utsatta grupper.	ja	ja	ja		Nej
Indikator 5	Unga avråds från att vistas på platsen.	ja	ja	ja		Nej
Indikator 6	Allmänheten undviker platsen.	ja	ja	ja		Nej
Indikator 7	Platsen är en informell zon av tolerans för avvikande beteende.	ja	ja	ja		Nej

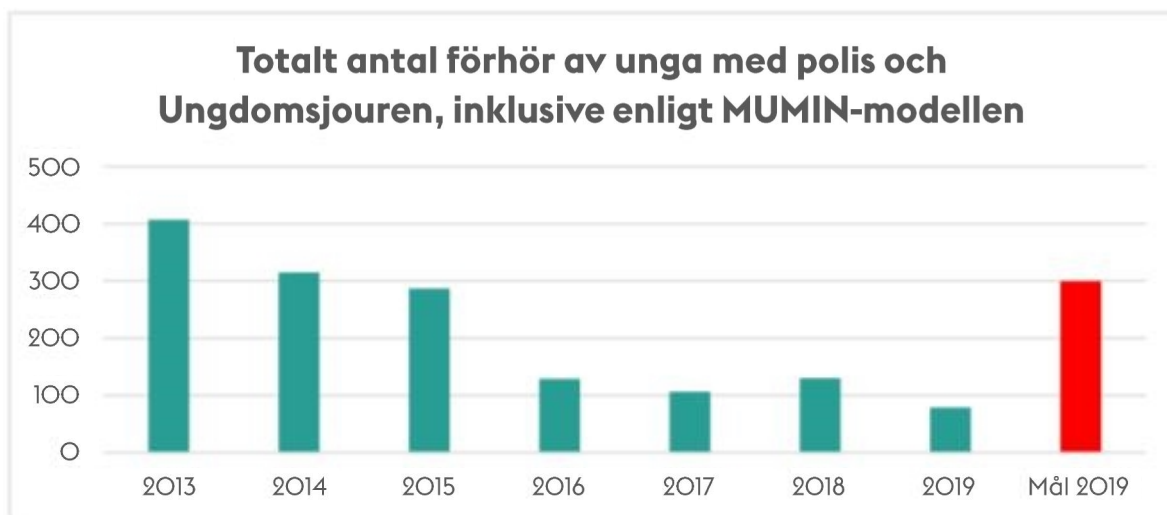
Antal avlidna genom överdos

Årtal	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Mål
Antal avlidna genom överdos i Stadsdelen Klara	6	4	7	1	0		0

Totalt antal genomförda förhör där Ungdomsjouren deltar tillsammans med polis, inklusive förhör enligt MUMIN-modellen

Årtal	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Mål
Totalt antal förhör inklusive förhör enligt MUMIN-modellen	407	315	287	129	106	130	79		300

Källa: Framtid Stockholm, Stockholms stad 2019

Analys

Sergels torg och kringliggande område uppfyller fortsatt samtliga kriterier för en kvalificerad öppen drogscen.

Antalet avlidna av överdos i stadsdelen Klara har minskat från sju under 2017 till en (1) under 2018 och noll fram till och med oktober 2019, vilket kan vara en indikation på att området inte i samma utsträckning lämpar sig för brukande.

Antalet förhör genomförda enligt MUMIN-modellen är fortsatt lågt och har inte ökat enligt målsättning mellan lokalpolisområde Norrmalm och Framtid Stockholm, (Ungdomsjouren), Socialförvaltningen.

”När polisen är borta gör vi som vi vill” återberättar Ungdomsjouren att ungdomar uppger under sommaren 2019 då polisens synliga brottsförebyggande resurser var begränsade i området. I intervjuer av uppföljning av den situationella satsningen med aktiviteter och informell kontroll ”Sommar på Sergels torg” bedömer ordningsvakter att den faktiska

närvaron av narkotikahandel inte påverkats. I intervjuer med näringsidkare i anslutning till Sergels torg uppgav flera att antalet narkotikapåverkade individer inne i butikerna minskat under Sommar på Sergels torg. En bedömning kan vara att den informella kontrollen inte var tillräcklig för att påverka narkotikahandeln men påverkade brukande på platsen. Hög närvaro av polis i området är fortsatt angeläget för att påverka narkotikahandeln.

I intervjuer med näringsidkare och förbipasserande uppfattas Sergels torg som tryggt eller tryggare under perioder med insatser av aktiviteter och ökad informell kontroll. Tryggheten bedöms dock avhängig pågående insatser.

Mål 2 - Boende, besökare och verksamma i Klara ska uppleva platsen som trygg

Målet bedöms inte uppnås.

Indikatorer på trygghet

Mätning	Fråga	2016	2017	2018	2019	2020	Mål
Trygghetsmätning	Andel som upplever otrygghet i sitt bostadsområde i Klara	-	20 %	-	-		5,5 %
Medborgarenkät	Andel som upplever trygghet i sitt boendeområde (Norrmalms stadsdelsområde)	84 %	78 %	84 %	81 %		86 %

Mätning	Fråga	Aug 2017	Aug 2018	Maj 2019	Aug 2019	Aug 2020	Mål
City i Samverkans upplevelseindex	Trygghetsindex på en skala 1-4	2,9	3,5	3,5	3,5		3,8
Vistelseindex	Andel som stannar upp och vistas på Sergels torg	-	-	15 %	45 %		50 %

Analys

Den upplevda tryggheten bland boende inom *hela* Norrmalms stadsdelsnämndsområde förbättrades under 2018 vilket kan utgöra en indikator för att tryggheten även ökat inom stadsdelen Klara under den perioden. Tryggheten ligger dock fortsatt lägre än 2014 och 2015. Tryggheten minskade i stadsdelsnämndområdet 2019.

City i Samverkans upplevelseindex visar på en fortsatt hög nivå av trygghet hos förbipasserande på Sergels torg räknat från maj 2017. Kvalitativa intervjuer med verksamma i

anslutning till Sergels torg berättade om en ökad trygghet hos den egna personalen i samband med *Sommar på Sergels torg*.

Mål 3 - Boende, besökare och verksamma i Klara ska inte uppleva att narkotikamissbrukare på offentliga platser i stor utsträckning stör ordningen i området där man bor

Målet bedöms inte uppnås.

Indikatorer på att narkotikamissbrukare i stor utsträckning stör ordningen där man bor

Mätning	Fråga	2016	2017	2018	2019	2020	Mål
Trygghetsmätning	Andel som upplever att narkotikamissbrukare på offentliga platser stör ordningen i området där man bor i stadsdelområdet Klara	-	45 %	-	-		6 % ⁹

Analys

Målet kan mätas kvantitativt först när en ny trygghetsmätning genomförts 2020. Kvalitativa intervjuer med verksamma i anslutning till Sergels torg berättade dock om minskat antal drogpåverkade individer i sina butiker under den intensifierade platssamverkansinsatsen juni-aug 2019, *Sommar på Sergels torg*.

Mål 4 - Stadens medarbetare i fält ska uppleva platsen som trygg

Målet bedöms uppnås.

Indikatorer på att medarbetare upplever platsen som trygg

Mätning	Fråga	2017	2018	2019 ¹⁰	2020	Mål
Andel medarbetare som upplever arbetsmiljön som trygg i Klara	Upplever du arbetsmiljön i Klara som ganska trygg eller mycket trygg			100 %		100 %
Andel medarbetare som upplever att arbetsmiljön	Upplever du arbetsmiljön avseende trygghet, i Klara, förbättrats i och med Vision Klara			83 %		100 %

⁹ Norrmalms, Södermalms, Östermalms och Kungsholmens stadsdelsnämndområde

¹⁰ Februari/mars 2019

förbättrats i och med Vision Klara							
------------------------------------	--	--	--	--	--	--	--

Analys

Medarbetare upplever sig trygga i sitt arbete i stadsdelen Klara. I enkäten har enbart stadens medarbetare från Socialförvaltningen och Norrmalms stadsdelsförvaltning tillfrågats. I Ungdomsjourens medarbetarsamtal framgår att medarbetare upplever att arbetet i Klara är tryggare i och med samverkan med medaktörer som byggts upp inom ramen för Vision Klara.

Mål 5 - Antalet anmälda våldsbrott ska minska och antalet anmälda upptäcksbrott ska öka

Målet bedöms delvis uppnås.

Indikatorer på att våldsbrotten minskar

Mätning	Fråga	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Mål
Anmälda brott BRÅ	Antal anmälda våldsbrott Norrmalms stadsdelsnämnd-område per 100 000 inv, procentuell minskning	1795	1625	1313	1137			Minska
Anmälda brott BRÅ	Antal anmälda våldsbrott Norrmalms stadsdelsnämnd-område totalt	1247	1130	912	818			Minska
Anmälda brott	Andel anmälda våldsbrott Stadsdelen Klara totalt	935	792	727	565			Minska

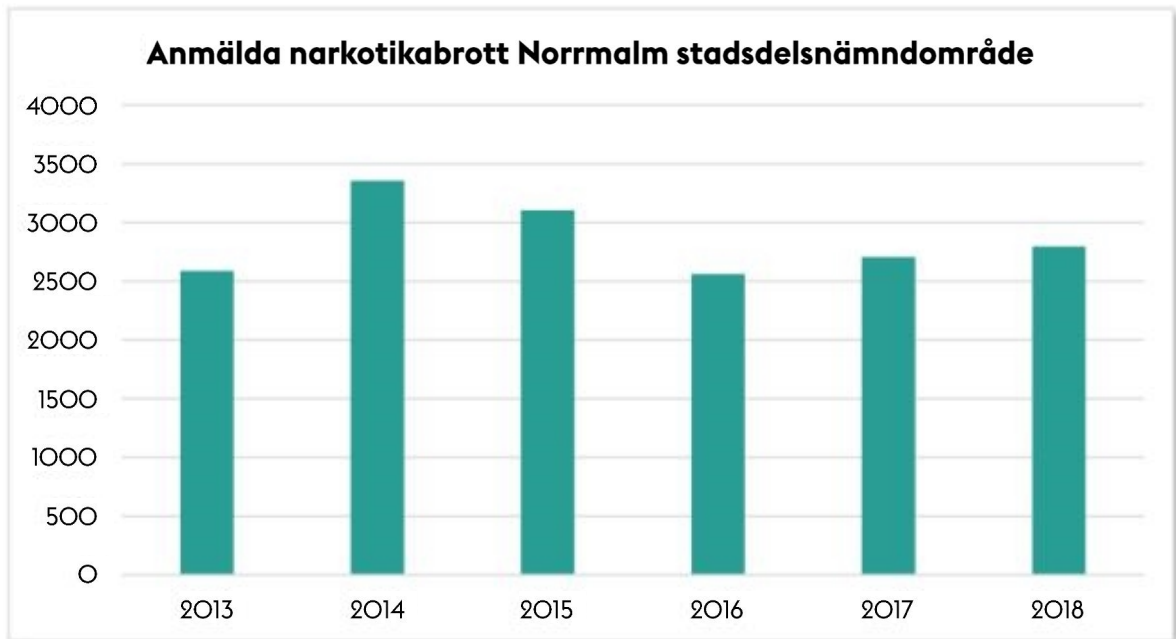

Källa: Anmälda brott i Polisens ärendehanteringssystem RAR och Pust 2019

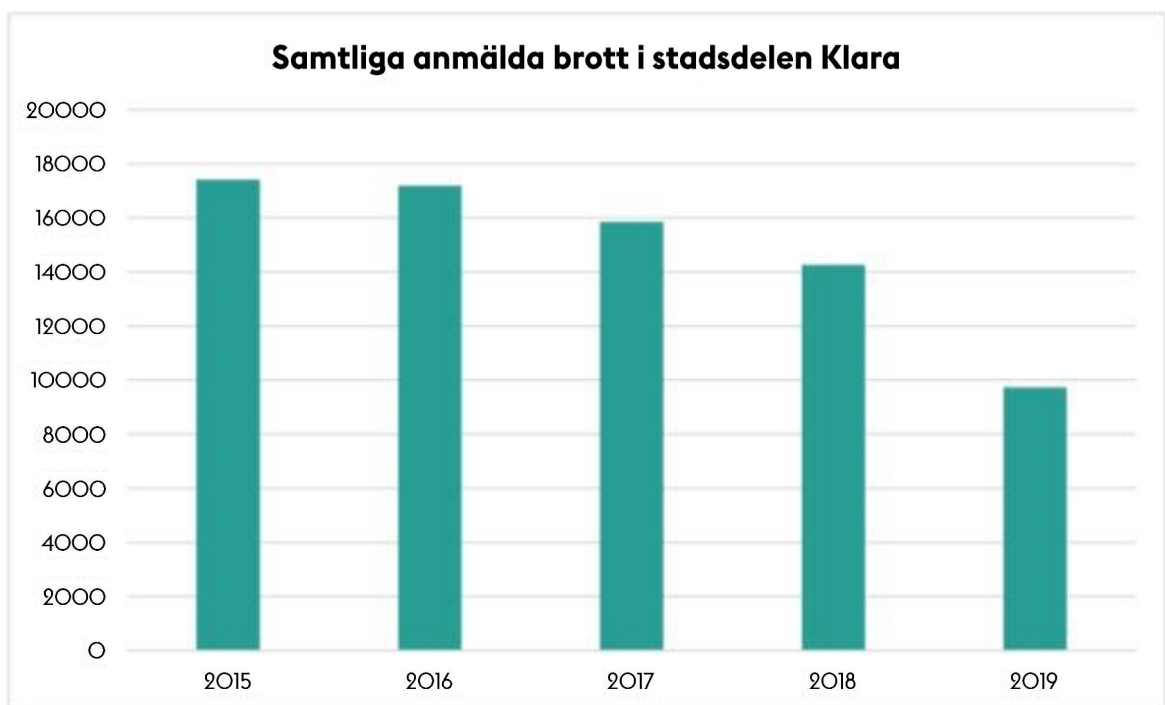
Indikatorer på att anmälda upptäcktsbrott ökar

Mätning	fråga	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Mål
Anmälda brott BRÅ	Antal anmälda upptäcktsbrott (narkotika) Norrmalms stadsdelområde per 100 000 inv,	4471	3680	3894	3884			Öka
Anmälda brott BRÅ	Antal anmälda upptäcktsbrott (narkotika) Norrmalms stadsdelområde totalt	3 104	2 559	2 704	2 794			Öka

Källa: BRÅ

Indikatorer på att den totala brottsligheten minskar i stadsdelen Klara

*2019 avser till och med 2019-10-31

Källa: Anmälda brott i Polisens ärendehanteringssystem RAR och Pust 2019

Analys

Under 2018 uppnåddes målen kring minskat antal anmälda våldsbrott i stadsdelen Klara. Antalet ökade anmälda upptäcksbrott avseende narkotikabrott har än så länge bara kunnat följas på hela Norrmalms stadsdelsnämndsområde där de ökat med totalt 90 anmälda narkotikabrott från 2017 till 2018. Utfallet bedöms kunna utgöra en indikator på utfallet i stadsdelen Klara. En rimlig slutsats är att antalet anmälda narkotikabrott ökat i stadsdelen Klara.

I resultaten för stadsdelen Klara syns en nedgång med 162 färre anmälda våldsbrott mellan 2017 och 2018. Avseende totalt anmälda brott i stadsdelen Klara har en minskning av 1590 brott registrerats mellan 2017 och 2018.

Lagföring och domar

I pressmeddelande under våren 2019 meddelar Polisen att tillgängligheten på narkotika i Klara minskat. Under slutet av 2018 och våren 2019 har ett antal omfattande förundersökningar kring grova narkotikabrott genomförts på Lokalpolisområde Norrmalm, och under våren dömdes ett antal personer till fängelsestraff för grova narkotikabrott med en sammanlagd påföljdstid om 20 år och 9 månader. Sammanlagt har cirka 43 500 tramadoltabletter och 11,5 kilo cannabis tagits i beslag med ett uppskattat försäljningsvärde på gatunivån om cirka 2,1 miljoner kronor. Polisen beskrev en väldigt tydlig påverkan på den öppna försäljningen av cannabis och i synnerhet tramadol där försäljningen under våren 2019 nästan upphörde (Polismyndigheten 2019 b).

Prostitution

Frågan om arbetet kring försäljning av sex mot ersättning har sedan våren 2018 lyfts i större utsträckning inom främst forumet Platssamverkan Klara. Detta genom att uppsökande socialsekreterare från MIKA och regionskoordinator mot människohandel börjat delta. Även medarbetare från IGOB (internationell grov organiserad brottslighet) har deltagit vid möten. Deras medverkan har bidragit till ökad kunskap om lägesbilden och problematiken kring handeln med sex mot ersättning i Klara, och bland annat har behovet av att ordningsvakter utbildas i frågan lyfts. Under våren 2019 utbildades stadens mobila ordningsvakter av socialförvaltningen i bland annat hur de kan länka vidare till hjälp och stöd i möte med dem som säljer sex mot ersättning. I Platssamverkan Klara uppger IGOB under tidig vår 2019 att ordningsvakterna genom sin närvaro och synlighet vid kända prostitutionstråk haft en avskräckande effekt på sexköpare.

Ungdomsjouren har under våren utvecklat sitt arbete bland annat genom att i större utsträckning prata om sex mot ersättning med sin målgrupp.

Omfördelning av brottslighet

Den vanligaste effekten av preventiva åtgärder mot drogsener och droghandel är omfördelning (Länsstyrelsen m.fl. 2018). Noteringar om omfördelningseffekter har noterats i stadsdelen Klara vid perioder av hög polisnärvaro och polisinsatser. Vid tillfällen har ordningsvakter noterat att säljare och köpare av narkotika möts på Sergels torg för att sedan

röra sig därifrån och göra upp affären någon annanstans. När Polis inte är på Sergels torg återkommer misstänkta narkotikaförsäljare enligt såväl Kulturhuset Stadsteaterns ordningsvakter, Ungdomsjouren och platsansvarig i samverkanslokalen.

Även om insatser kan upplevas som onödiga om brottsligheten bara flyttar på sig, kan ändå en omfördelning vara att föredra. Om drogscenen luckras upp och hanteringen av narkotika inte är lika synlig kan det minska otryggheten och förbättra upplevelsen av platsen (Länsstyrelsen m.fl. 2018). Som en nationellt känd öppen drogscen, med köpare av narkotika från olika delar av Sverige, bedöms uppluckringen och omfördelningseffekterna som positiva, då narkotikan kan bli svårare att hitta för köpare från andra delar av landet. Omfördelningseffekten innebär en minskad tillgång på en välkänd plats.

Även inom stadsdelen Klara sker förflyttningar av grupperingar som tar olika områden i anspråk och i perioder trycker ut varandra. Från Sergels torg mot Vasagatan, men också till Liljeholmen, en annan större kollektivtrafikpunkt i Stockholm. Från Ungdomsjouren, som rör sig över i stadens olika riskmiljöer och kollektivtrafikpunkter, rapporteras återkommande under året att grupper från Sergels torg börjat uppehålla sig i Liljeholmen.

I Klara har noterats även tidsmässig omfördelning. Aktörer som kopplas till narkotikaöverlåtelser kommer tidigare och arbetar på förmiddagar när varken uniformerad polis eller lika många ordningsvakter finns på platsen. Såväl platsansvarig för samverkanslokalen som Kulturhuset Stadsteaterns ordningsvakter noterar att droghandel/aktörer inom droghandel är på plats och säljer från tidig morgon till över förmiddag och lunch, en tid då sällan uniformerad polis eller övriga ordningsvakter verkar i området.

Nya brottslingar på platsen konstateras löpande. När någon individ lagförts och tagits bort från området kommer snart en ny.

Förutsättningar för samverkan

Kärnan i Vision Klaras metodik är strukturerad samverkan mellan till exempel reaktiva och preventiva aktörer. Samverkan skapar förutsättningar för att rätt funktion kan ta över en situation vid varje givet tillfälle. Stort fokus ligger på att skapa bästa möjliga förutsättningar för berörda aktörer att samverka. Detta görs genom att skapa en plats för samverkan (Klara samverkanslokal), avtalsreglerade forum för samverkan på alla nivåer samt verktyg och stöd för aktörerna att hitta varandra.

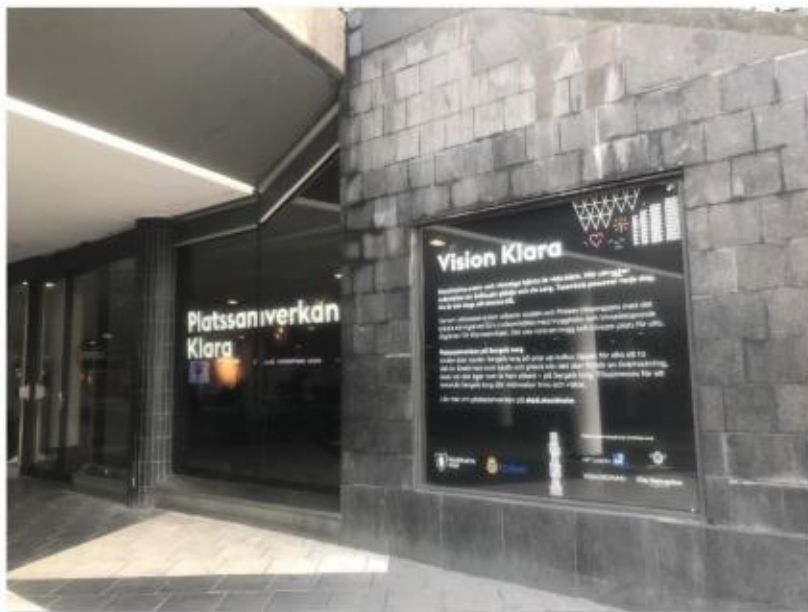
Samverkanslokal

Under sommaren 2018 upplät Fastighetskontoret en tillfälligt evakuerad lokal i markplan på Kulturhuset Stadsteatern för samverkansaktörer i Vision Klara. Lokalen iordningställdes för sitt syfte av City i samverkan, som också resurssatte lokalen med en platsansvarig.

Lokalen nyttjades under sommaren av Norrmalms stadsdelsförvaltnings fältassistenter, Ungdomsjouren, ordningsvakter från Kulturhuset Stadsteatern och stadens mobila team av ordningsvakter, samt av Lokalpolisområde Norrmalms områdespoliser. Dessa operativa

aktörer initierade och utvecklade själva gemensamma utsättningar som prövades under olika former under sommaren. Lokalens effekt på samverkan, brottsförebyggande- och social prevention utvärderas i slutet av sommaren (Stockholms stad 2018). Lokalen visade sig ha en märkbar positiv effekt på upplevelsen av Sergels torg (City i Samverkan 2019 a) samt förutsättningarna för samverkansaktörerna att utveckla och förstärka samverkan på platsen. Under hösten beslutades att lokalen skulle permanentas genom att Norrmalms stadsdelsförvaltning skulle hyra lokalen för samverkansändamål. I januari 2019 fastställdes former för samverkansutsättning i lokalen och förutsättningar för aktörer att nyttja den.

Lokalen som initialt gick under namnet Trygghetskontoret kallas nu Klara samverkanslokal då syftet är att skapa förutsättningar för samverkan för aktörer inom Vision Klara. Norrmalms stadsdelsförvaltning är ansvariga för lokalen/hyresgäst och en platsansvarig från City i Samverkan resurssätter lokalen måndag- fredag kl. 10:00 – 18:00 enligt överenskommelse mellan stadsdelsförvaltningen och City i Samverkan. För att göra lokalen ytterligare tillgänglig för aktörer byttes lås och lokalen är nu tillgänglig dygnet runt för samverkansaktörerna genom personliga elektroniska taggar.

Utöver de schemalagda samverkansmötena i forumen Platssamverkan Klara och Klara samverkansutsättningar nyttjas lokalen för utbildningar, studiebesök, utsättningar och andra möten inom ramen för det brottsförebyggande- och trygghetsskapande arbetet inom Vision Klara. Lokalen ger aktörerna möjlighet att mötas naturligt på fältet i vardagen.

Klara samverkanslokals lokalisering, och formerna för samverkan med gemensamma utsättningsmöten, bedöms vara av avgörande betydelse för det trygghetsskapande- och brottsförebyggande arbetet i Klara. Sedan samverkanslokalen togs i bruk har samverkan mellan aktörerna i stadsdelen Klara tagits till en ny nivå. Lokalisering mitt i händelsernas centrum har skapat betydande förutsättningar för aktörerna i fält att lära känna varandra, dela lägesbild och operativt samverka på daglig basis kring gemensamma mål. Aktörerna har fått

en ökad förståelse för varandras uppdrag och professioner. En lokal och platsspecifik samverkanskultur har skapats mellan polis, ordningsvakter, socialtjänst, fältassistenter och City i Samverkan. Genom lokalen tog samverkan steget från organisatoriskt fokus och chefs/strategnivå direkt till operativa medarbetare på platsen.

*”Vi visar upp en gemensam hållning och det skapar trygghet för invånare och besökare”
(Stockholms stad 2018).*

Samverkansforum

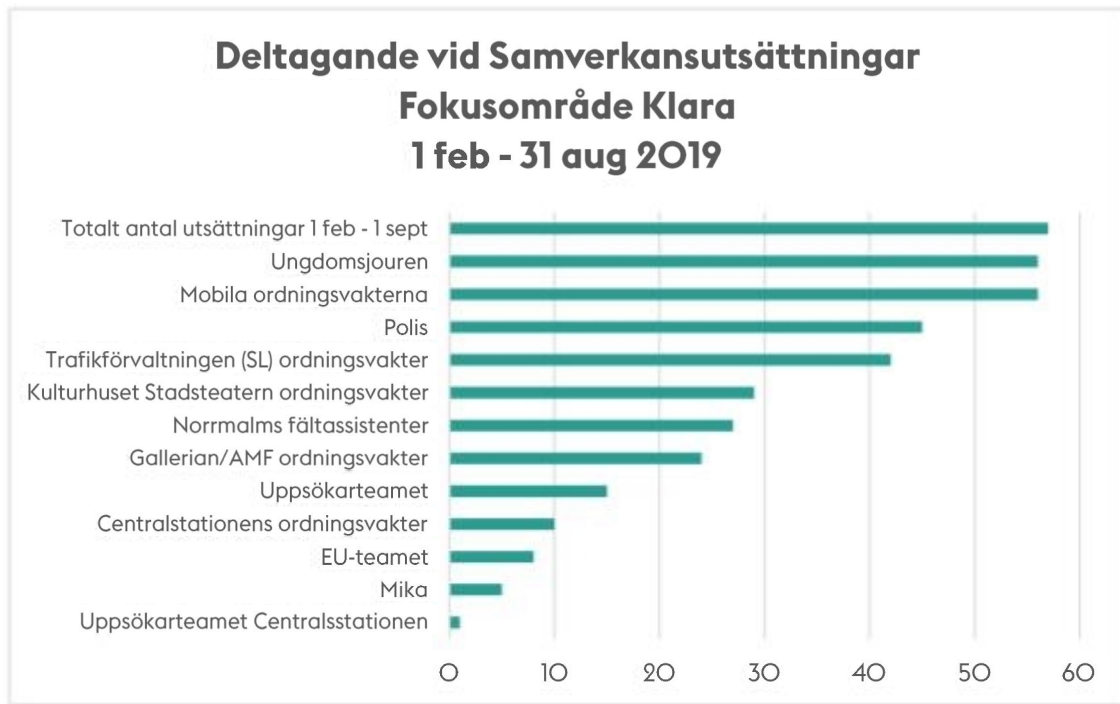
Vision Klara bygger på fyra samverkansforum där alla berörda aktörer, på samtliga nivåer, under avtalsreglerade, strukturerade och systematiska former samlas kring den gemensamma visionen och uppställda mål.

Samverkansforumen behöver innehålla rätt aktörer med rätt mandat och ge utdelning för att bibehålla sin relevans och motivera deltagande. Därför följs former, frekvens och upplägg upp löpande genom intervjuer och dialog med deltagande aktörer.

Samverkansutsättning Fokusområde Klara

Sedan januari 2019 ingår det operativa forumet *Samverkansutsättning Fokusområde Klara*, i samverkansöverenskommelsen mellan Lokalpolisområde Norrmalm och Norrmalms stadsdelsförvaltning. Polisen åtar sig att hålla i samverkansutsättningarna två gånger i veckan och stadsdelsförvaltningen åtar sig att tillhandahålla en lokal (Klara samverkanslokal) och en resurs (platsansvarig) som förbereder mötet och håller i det om polisen inte kan komma. Till utsättningen bjuds myndighetsanknutna aktörer in. Utöver polisen deltar bl.a.

Ungdomsjouren, Norrmalms stadsdelsförvaltnings fältassistenter, Kulturhuset Stadsteaterns ordningsvakter, stadens mobila ordningsvakter, Trafikförvaltningens (SL) ordningsvakter och Centralstationens ordningsvakter. Fler och fler av socialförvaltningens uppsökande socialsekreterare som EU-teamet, Uppsökarteamet och Socialjouren deltar i mån av resurser.

Deltagande vid Klara samverkansutsättningar mellan 1 februari till 31 augusti 2019.

Utsättningsmötena utgår från en dagordning som tagit fram genom gemensam input från Norrmalms stadsdelsförvaltnings fältassistenter, Ungdomsjour och Polis. I uppföljning av utsättningarna under våren 2019¹¹ upplever dock såväl områdespoliserna och Norrmalms stadsdelsförvaltnings fältassistenter att dagordningen är för omfattande och flera av punkterna kan feltolkas. En enklare dagordning efterfrågas med tydligare prioritet på frågan kring hur samverkan mellan samtliga aktörer kan uppnås.

Vid uppföljning av utsättningarna understryker flera aktörer vikten av att polisen inkluderar samtliga funktioner och aktörer på utsättningarna i syftet att upprätthålla och stärka samverkan mellan aktörerna.

Ungdomsjouren skriver i sin rapport att samverkan mellan aktörer på platsen utvecklats positivt under det senaste året. Ungdomsjouren skriver:

”Gemensamma utsättningar med bland annat polis, ordningsvakter och uppsökare hålls två gånger i veckan i en gemensam samverkanslokal i nära anslutning till Sergels torg. Lägesbild och metod utbyts och utrymme för samarbete ges. Dessa ansträngningar är avgörande i arbetet med att upptäcka ungdomar som riskerar att utvecklas ogynnsamt”. (Stockholms stad 2019 g).

Norrmalms stadsdelsförvaltnings fältassistenter beskriver i sin utvärdering att man i första hand etablerat samverkan med Polisen och Ungdomsjouren. Samverkan med stadens mobila ordningsvakter har också utvecklats. Kontakter mellan fältassistenter och områdespolisen

¹¹ Intervjuer med ungdomsjour, fältassistenter, Kulturhuset Stadsteaterns ordningsvakter, mobila ordningsvakter och områdespoliserna

initierades och en del möten hölls, men ingen länkning av ungdomar har skett från Polisen till stadsdelsförvaltningens fältassistenter. Norrmalms stadsdelsförvaltnings fältassistenter och Ungdomsjouren har fört en dialog om gränssnitt och samarbetsformer och det bestämdes att Ungdomsjouren ska länka över ungdomar om de stötte på ungdomar som skulle vilja ha hjälp med fritidssysselsättning. Några länknings har skett. I dag finns en god relation på fältet med samtal om ungdomar och deras behov.

Delad lägesbild skapar bättre förutsättningar för underrättelsebaserat arbete. Arbetet kan då för såväl Polis som Ungdomsjouren, Norrmalms stadsdelsförvaltnings fältassistenter, Uppsökarteam och mobila ordningsvakter fokuseras till platser och gatuavsnitt mest relevanta för dagen och kvällen. Konflikter mellan grupper kan störas ut och incidenter och bråk kan förekommas.

Vid samverkansutsättningarna identifierades behov av bättre synkade arbetstider mellan samverkansaktörerna. Ungdomsjouren och Norrmalms fältassistenter jobbar till exempel sent in på natten medan områdespoliserna och mobila ordningsvakterna slutade tidigare. Även om helgpoliserna och ingripandepoliserna tog vid när områdespoliserna slutade saknar dessa poliser i stor utsträckning kunskap om Vision Klara, samverkansutsättningar och det förebyggande arbetet och strategierna i området. Såväl områdespolisernas som mobila ordningsvakternas arbetstider har förskjutits respektive utökats under sensommaren/hösten och synkar nu bättre med övriga samverkansaktörer.

Sammantaget upplevs samverkansutsättningarna skapa förutsättningar för samverkan. Delad lägesbild och gemensamma mål leder till en bättre arbetsmiljö och sammanhållning kring det gemensamma uppdraget. Ungdomsjouren beskriver i rapporten "*Sergels torg - En riskmiljö*" den positiva utveckling kring samverkan som har skett, och att de gemensamma utsättningarna har varit en avgörande faktor för att upptäcka fler ungdomar som riskerar att utvecklas ogynnsamt.

FO Klara

Kommunpolisen har initierat och kallat till samverkansforumet FO Klara inför större eller särskilda händelser och allmänna sammankomster, sportlov, sommarlov och festivaler. Deltagande aktörer har utöver samverkansaktörer i Klara samverkansutsättning varit Åhléns City, SF Bio, Hotell Camper, kulturförvaltningens säkerhetsteam, MTR och Gallerian.

Forumet upprätthåller ett brett kontaktnät kring aktörer i området som inte har en myndighetsanknytning, och inte kan delta i övriga forum.

Platssamverkan Klara

Platssamverkan Klara har under 2019 genomgått en fokusförskjutning från att ha varit strategiskt och operativt till att fokusera mer och mer på strategiska frågor kring resurser, organisation, kunskapsutveckling och förankringsutmaningar i de egna verksamheterna. I takt med att två operativa forum skapats behöver inte samma dagsoperativa frågor hanteras inom Platssamverkan Klara. Frågor som uppstår i samverkansutsättningarna eller som lyfts löpande till kommunpolis och trygghetssamordnare hanteras i Platssamverkan Klara utöver de frågor

av strategisk karaktär som deltagande aktörer lyfter å sina verksamheters vägnar. Frågor som lyfts och hanterats är bland annat belyningsfrågor, samverkansfrågor, arbetstider och behov av kunskapsför djupning. Centralstationsprojektet, som syftar till att bättre fånga upp och hjälpa utsatta människor på Centralstationen, är en effekt av lägesbildsdialoger på Platssamverkan Klara.

Gränssnittet mellan operativt och strategiskt är inte helt knivskarpt och i dialog med deltagande aktörer framgår att även den operativa lägesbildsgenomgången är av stor vikt för deltagarna för att få en bild av utvecklingen i området och den egna verksamhetens del i helheten. Även kontaktytorna som etableras mellan alla parter är av stor vikt vid det löpande egna arbetet och vid särskilda händelser. Kunskapsomfånget har breddats och deltagande aktörer finner sig bättre rustade att möta utmaningar och händelser i området.

Fortsatt utveckling av gränssnitt och fokus för Platssamverkan Klara, och att hålla ett strategiskt fokus är en fortsatt prioriterad fråga för kommunpolis och trygghetssamordnaren för att upprätthålla och bibehålla kvalitet och relevans i forumet.

Styrgrupp Vision Klara

Styrgruppen har initialt haft en viktig funktion i att godkänna vision och processmål, samt att godkänna och förankra de egna verksamheternas åtaganden i att delta i samverkan och nå vision och mål.

Frågor som lyfts och förverkligats genom styrgruppens kraft är samverkanslokalen. Styrgruppen möjliggjorde även det ovärderliga deltagandet från Kulturhuset Stadsteatern, Trafikkontoret och Polisen kring den intensifierade platssamverkan på Sergels torg, *Sommar på Sergels torg*.

Ytterligare samverkan

Kommunpolisen och stadsdelsförvaltningens samordnare deltar regelbundet i ytterligare samverkansforum och sammanhang rörande brottsförebyggande frågor inom stadsdelen Klara. Bland annat följande möten och constellationer har kommunpolis och samordnare deltagit i, ofta tillsammans med City i Samverkan:

- Cityägarföreningens trygghetsmöten kring i första hand Hötorgsfåret med närområde.
- Hotell och fastighetsägare kring Brunkebergstorg avseende trygghets- och säkerhetsfrågor
- Samverkan kring trygghetsfrågor kring St Clara Kyrka initierat av fastighetsägaren Klöverm.
- Möte med Klaragården (områdespolisen och trygghetssamordnaren).
- Samverkan med Skanska och fastighetskontoret kring effekter av renovering av Kulturhuset Stadsteatern (säkerhetschef Kulturhuset Stadsteatern, trafikkontorets belyningsansvarig, City i samverkan)

Kommunpolisen och trygghetssamordnaren har på detta sätt i första hand bidragit till att sprida kunskap och erfarenhet kring lägesbild, utmaningar och möjligheter i Klara.

Verktyg för samverkan

En återkommande fråga i samverkansuppdraget är hur stadsdelsförvaltningen och Polisen på bästa möjliga sätt kan underlätta för aktörerna att utföra sitt arbete och samverka. För att kunna samverka är det avgörande att aktörerna har kunskap om varandras uppdrag, möjligheter och begränsningar i förhållande till varandra. Vilken grupp eller funktion kan hjälpa eller ta vid, vid varje givet tillfälle? Stadsdelsförvaltningen sökte under året medel från Vinnova för att utveckla en app som skulle kunna bli ett verktyg för att effektivt dela den informationen, men fick avslag.

Kommunikation

Samverkande aktörer har på operativ nivå initierat en kommunikationsslinga som tillämpas bland de flesta av deltagande aktörer. Flertalet aktörer har också funktionsnummer. Polisen och stadens mobila team kan kommunicera via Rakel.

Social prevention

Fältassistenter i Klara

År 2000 upphörde Norrmalms stadsdelsförvaltning att ha uppsökande fältassistenter i stadsdelen Klara. Fältassistenternas uppdrag har istället fokuserats kring övriga delar av Norrmalm stadsdelsnämndsområde då målgruppen som bor inom stadsdelsnämndområdet inte bedömdes uppehålla sig i Klara, och uppdraget riktades till de egna invånarna. Under hösten 2018 tillsattes en tjänst att arbeta uppsökande i Klara tillsammans med befintliga fältassistenter. Efter en initial lägesbildsanalys började Norrmalms förvaltningens fältassistenter delta i Vision Klara och fälta i stadsdelen Klara. Möten hölls mellan Norrmalms stadsdelsförvaltningens fältassistenter och Ungdomsjouren för att identifiera gränssnitt i sina respektive uppdrag och lämpliga samarbetsformer.

I sin analys av uppdraget och målgruppens behov bedömde stadsdelsförvaltningens fältassistenter under våren 2019 att målgruppen som uppehåller sig i Klara inte i första hand var i behov av lotsning till fritidsaktiviteter. Behoven bedömdes hos de flesta vara mer grundläggande (mat, pengar, boende) och komplexa (uppehållstillstånd, komma ur kriminellt sammanhang). Utifrån fältassistenternas lägesbilsbedömning har uppdraget justerats.

Centralstationsprojektet 2019

Jernhusen har senaste åren uppmärksammat ett ökat antal hemlösa och utsatta människor som vistas större delen av dygnet på Cityterminalen, Centralstationen och vid Arlanda express. Målgruppen bedöms vara hemlösa med missbruk och/eller psykisk ohälsa med varierande kommundillhörighet och/eller nationalitet. En ökad användning av kollektivtrafiksystemet i området har lett till att fler personer vistas i stationsmiljön och dess närområde under fler timmar på dygnet. Detta skapar ett behov av ökade insatser och högre närvaro av myndighetsaktörer och andra som arbetar med samhällsinsatser. Situationen innebär stora utmaningar vilket kräver bred systematisk och strategisk samverkan mellan berörda aktörer.

För att bemöta situationen har *Centralstationsprojektet 2019* initierats inom ramen för Vision Klara. Avsändare är Jernhusen tillsammans med stadsdelsförvaltningen. Projektet följer en

modell som bygger på en workshopserie med berörda aktörer. Genom en gemensam lägesbild identifieras målgrupper, utmaningar och möjliga åtgärder och skulle kunna utmynna i ett avtal mellan relevanta aktörer om en långsiktig åtgärdsplan.

Parallellt med workshopserien har en operativ samverkan på Centralstationen och Cityterminalen startat mellan Jernhusen, Stadsmissionen/Nattjouren, Socialförvaltningen, Catio Maria (Region Stockholm) och Norrmalms stadsdelsförvaltning. Socialförvaltningen har året ut (2019) tillsatt två tjänster med uppsökande socialsekreterare som enbart fokuserar på Centralstationen och Cityterminalen och ingår i den operativa samverkan. Sedan slutet av augusti 2019 har parterna en gång i veckan en gemensam utsättning på Centralstationen för att dela lägesbild, och lyfta samverkansbehov och samverkansmöjligheter. För att underlätta arbetet har Jernhusen tillhandahållit en lokal för socialsekreterarna att bland annat kunna ta rast, byta om och förvara sina ägodelar i. Jernhusen har även åtagit sig att tillhandahållit en parkeringsplats för Catio Marias buss vid en av entréerna till Centralstationen. Jernhusens ordningsvakter har även erbjudit att bistå med säkerhet och överfallslarm.

Situationell prevention

Stadsmiljö

Åtgärder i bebyggelsemiljön har vidtagits löpande. Åtgärder har i första hand vidtagits av Trafikkontoret, Trafikförvaltningen (SL) och fastighetsägaren Hufvudstaden. Åtgärderna omfattar under 2018 och 2019 **bland annat**:

- Belysning under bron, Vasagatan 24
- Belysning i trappan mellan Vasagatan 24 och Klarabergsgatan
- Återmontering av linspänn, Nils Ferlins torg
- Tillfällig belysning över balkongen vid glashuset T-centralen södra
- Borttagande av eluttag
- Borttagande av askkopp vid Besamdörrar
- Borttagande av sandningslåda
- Borttagande av tillfälliga träd i säckar

Intensifierad platssamverkan Sergels torg – Sommar på Sergels torg

I budgetuppdrag från kommunstyrelsen i Stockholms stad i mars 2019 uppdrogs Norrmalms stadsdelsnämnd att intensifiera platssamverkan på Sergels torg. Nämnden fick i uppdrag att tillsammans med externa aktörer formalisera och stärka samverkan för trygga och levande platser. Ett initiativ om att inleda platssamverkan genom säsongsaktivering av Sergels torg, ”Sommar på Sergels torg” inleddes omgående. Sommaraktiveringen av Sergels Torg hade två syften. Det ena syftet var att möta upp en förväntansbild om begränsade polisiära resurser under sommaren med en ökad informell kontroll som brottsförebyggande- och trygghetsskapande insats. Det andra syftet var att genom praktisk samverkan få goda förutsättningar att omgående börja utveckla och utvärdera lämpliga samverkansformer för organisatorisk platssamverkan mellan staden och aktuella medaktörer.

Sommar på Sergels torg erbjöd stockholmare och besökare över 100 olika evenemang som musik, teater, konstutställningar, aktiviteter, möblering och dekorationer. Evenemanget ledde till ökad trygghet och trivsel och besökare stannade till och vistades på platsen i högre utsträckning. Andelen uppstannande ökade från 15 % till 45 %.

Enligt City i Samverkans upplevelseindex förbättrades helhetsupplevelsen från 2,7 till 3,1 på en fyrgradig skala. Säkert och tryggt upprätthöll det höga betyget 3,5 och upplevelsen av stadsmiljön ökade från 1,9 till 2,8. Näringsidkare i anslutning till Sergels torg rapporterade också en ökad trygghet hos den egna personalen, färre stölder och ökat antal besök av turister.

Aktörerna som deltog var:

- Norrmalms stadsdelsförvaltning
- Kulturhuset Stadsteatern
- Trafikkontoret
- Vasakronan
- AMF Fastigheter
- Gålöstiftelsen
- City i Samverkan

Med stor hjälp och stöd av lokalpolisområde Norrmalm kunde planering och utförande genomföras problemfritt.

Vid intervjuer med Kulturhuset Stadsteaterns ordningsvakter framkom att även om sommarens insatser skapade ökad trygghet och trivsel samt bättre och lugnare stämning, så upplevde ordningsvakterna inte att det påverkade den pågående narkotikaförsäljningen. Narkotikaförsäljningen syntes dock mindre och upplevdes mindre obehaglig då den blandades upp mer. Näringsidkare i anslutning till torget rapporterade dock att man haft färre narkotikapåverkade individer inne i sina affärer.

Ungdomsjouren upplevde inte att deras målgrupp påverkades av insatserna under kvällstid. Ungdomsgången fortsatte uppehålla sig i området kring Sergels torg, om än inte vid sittplatserna och solstolarna eller vid evenemangen. Upplevelsen hos både Ungdomsjouren och ordningsvakter var att sommaren i Klara varit lugnare och att gruppernas revirmarkeringar varit mer nedtonade än sommaren innan, men huruvida ett orsakssamband finns med Sommar på Sergels torg kan inte fastställas.

Under Fontänen

I och med Kulturhusets Stadsteaterns renovering och följande evakuering av Kulturhuset Stadsteaterns verksamheter flyttades bland annat delar av Kulturhusets bibliotek, biljettkassa, och Soppteatern till lokalen under fontänen, Superelipsen. Lokalen har en ordinarie hyresgäst men har sedan ett antal år nyttjats som evakueringslokal under renoveringen av tätskiktet på Klarabergsgatan och runt fontänen. En öppen kulturverksamhet direkt på Sergels torg, med entré och reception riktat mot torget bedöms av flera deltagande aktörer som mycket positivt och trygghetsskapande för platsen. Narkotikahandeln försköts initialt något bort från entréns omedelbara blickfång och det finns ett flöde av människor direkt in i torgets blickfång.

Verksamheten och utformningen av entrén skapar en närvaro av informell kontroll på torget. Flytten har även inneburit att Kulturhuset Stadsteaterns ordningsvakter flyttat ut sin uppdragsyta mer på torget på ett naturligt sätt, och bidrar i än större utsträckning till att upprätthålla ordning och skapa trygghet på torget.

Att bevara en öppen verksamhet direkt på torget bör vara en fortsatt prioritering ur ett trygghetsskapande, brottsförebyggande och trivselskapande perspektiv. Superelipsen är en nyckellokal på torget, och har den mest strategiska lokaliseringen på hela Sergels torg som bör omhändertas av staden i syfte att skapa en trygg och trivsam offentlig plats.

Kameraövervakning – mekanisk situationell prevention

Under 2018-2019 beviljades polisen tillstånd att kamerabevaka Sergels torg samt flertalet gator och delar i Klara. Montering och lokalisering har genomförts i nära samarbete med Stockholms stads säkerhetsenhet. I vilken utsträckning kameraövervakningen bidragit till det brottsförebyggande arbetet är inte utvärderat.

Utveckling och lärande, kunskapsinhämtning

För att kunna arbeta kunskapsbaserat, det vill säga att arbeta utifrån kunskap om målgrupper, situationer, företeelser och rimliga bedömningar av orsaksförhållanden, behöver lägesbilden av Klara fördjupas. Det görs många antaganden om situationen som behöver verifieras eller avfärdas genom metodisk kunskapsinhämtning.

Fördjupad lägesbild av Ungdomsjourens målgrupp

Under våren 2019 tog Ungdomsjouren fram en rapport, *Sergels torg, en riskmiljö*. Syftet med rapporten var att utveckla Ungdomsjourens arbete genom att öka förståelsen för de ungdomar som vistas på Sergels torg och deras behov. Vidare var syftet att bidra till kunskap om Ungdomsjourens arbete till andra aktörer. De två frågeställningar som rapporten utgick ifrån var:

- Hur ser livssituationen ut för de ungdomar som Ungdomsjouren möter på Sergels torg?
- Vilka risk- och skyddsfaktorer uppmärksammar Ungdomsjouren hos de ungdomar som de möter på Sergels torg?

Rapporten har gett medaktörer en värdefull bild av situationen för de ungdomar som Ungdomsjouren jobbat med under den aktuella perioden. Ungdomsjouren har utifrån sammanställningen utvecklat sitt arbetssätt genom att till exempel prata mer om sex mot ersättning med sin målgrupp. Ytterligare en rapport ska sammanställas under hösten 2019.

Lärande av andra

Brottsförebyggande arbete bedrivs runt om i hela Sverige och det är angeläget att ta del av goda exempel från andra för att utveckla Vision Klara. Ungdomsjouren har genomfört kunskapsutbyten med sina kollegor i Göteborg, Nordstan, och delat med sig av de erfarenheter man gjorde där. Framtid Stockholms biträdande enhetschef med ansvar för Ungdomsjouren, kommunpolisen och stadsdelsförvaltningens samordnare har tillsammans

besökt sina kollegor i Uppsala för att ta del av deras arbete med ungdomar och samverkan mellan polis och socialtjänst i riskmiljöer

Utveckling genom uppföljning och utvärdering

Regionpolisområde Stockholm har via anslag från BRÅ upphandlat STAD som utvärderare av polisens arbete med öppna drogsener. Arbetet i Klara valdes ut tillsammans med öppna drogsener på Hässelby torg. Med hjälp av utvärdering kan arbetet utvecklas och förbättras.

Förankring och implementering

Samverkan på operativ nivå

I samband med uppföljning av utfallet av samverkan och användning av samverkanslokalen sommaren 2018 blev det tydligt att medarbetare på operativ nivå inte besatt djupare kännedom om det tidigare arbetet som bedrivits inom ramen för Platssamverkan Klara. Trots att samverkan skett på chefs-, mellanchefs- och samordnarnivå genom delad lägesbild, kontaktnätuppbyggnad, situationella åtgärder med mera, hade återkopplingen inte lyckats komma vidare fullt ut till de som lyft behoven eller arbetade på fältet. Den dagliga nära samverkan mellan operativa aktörer fick inte heller fart förrän en gemensam samverkanslokal tillgängliggjordes och gemensamma samverkansutsättningar systematiserades.

Det är svårt att sprida kunskap i alla led. Men det är avgörande för att samverkansarbetet ska generera konkreta resultat. Återkommande dialoger och intervjuer för uppföljning av samverkanslokalen, samverkansutsättningar, skapa gemensam dagordning och utfall av till exempel Sommar på Sergels torg har visat sig vara en god metod för att sprida kunskap kring Vision Klara och få återkoppling på såväl behov från fältet, som av kunskapsspridning kring syftet med Vision Klara. Ytterligare förankringsinsatser behövs.

Upplägget med strukturerad löpande kunskapsöverföring från de operativa forumen till kommunpolis, insatsledare och samordnare skapar förutsättningar för ett ”bottom-up” perspektiv där förslag, behov och utmaningar från operativ nivå kan lyftas och tillgodoses på strategisk nivå eller resursägarnivå. Återkoppling och implementering behöver systematiseras inom respektive verksamhet.

Kommunikation

Extern kommunikation

Kommunikationsplan

I januari 2019 togs en gemensam budskapsplattform fram mellan lokalpolisområde Norrmalm och Norrmalms stadsdelsförvaltning. Den delades med styrgruppen och har tillämpats vid t.ex. polisens pressmeddelande om narkotikadomar och Stockholms stads kommunikation kring Sommar på Sergels torg.

Media

Under 2018 och 2019 har i första hand lokalmedia skrivit om Vision Klara. Bland annat har lokaltidningar och lokalradio gjort inslag om polisens insatser hösten 2017, samverkanslokalen, domar i narkotikamål och Sommar på Sergels torg.

Social media

Stockholms stad har berättat om satsningen genom sina sociala medier på såväl stadsövergripande nivå som på stadsdelsnivå och verksamhetsnivå via hemsida, Twitter, Facebook och Instagram. Lokapolisområde Norrmalm har publicerat inslag på sin hemsida och sitt intranät. City i Samverkan, Vasakronan och AMF Fastigheter och Högvakten har gjort inlägg på till exempel Twitter och/eller sina hemsidor.

Enskilda privatpersoner inom främst polisens beskriver samverkan i Klara på sina privata instagramkonton. Samarbetspartners och politiker har gjort inslag på sina instagramkonton, under framförallt Sommar på Sergels torg.

Kommunikation skapar trygghet såväl som otrygghet

Kommunikation om satsningar kring utsatta platser kan ha både negativa och positiva effekter på tryggheten. Att berätta att myndigheter tillsammans med näringsliv och civilsamhälle tar ansvar för en plats, är närvarande och sätter upp mål för förändring kan öka tryggheten. Kommunikationen om situationen som föranleder insatserna kan skapa otrygghet.

Studiebesök och föredrag

Ett antal interna och externa studiebesök har gjorts till samverkanslokalen. Kommunpolis och trygghetssamordnare har i olika konstellationer tillsammans med insatsledare för FO Klara, forskare på öppna drogscener och biträdande enhetschefen för Framtid Stockholm och Ungdomsjouren berättat om Vision Klara. Studiebesök respektive sammanhang inkluderar storstadsnätverket (Malmö, Göteborg, Stockholm), Trygghets- och säkerhetsnätverket Stockholms stad, kommunpolisdagarna, delegation med representanter från regeringskanslier inom Norden med uppdrag kring ANDTS, delegation med poliser och socialtjänst från Ukraina, delegation med poliser och socialtjänst från Estland, Regionspolischefen Ulf Johansson och inrikesminister, Michael Damberg. Under hösten ingick Vision Klara som programpunkt på European Capitals Police Network conference i Stockholm, på Kvalitetsmässan i Göteborg och på Förebygg.nu i Göteborg.

Intern kommunikation

Ingen planerad systematisk intern kommunikation kring Vision Klara har utförts hos varken stadsdelsförvaltningen eller lokalpolisområde Norrmalm. Översiktligt föredrag om Vision Klara har genomförts på informationsmöten på stadsdelsförvaltningen. Ett informationsmöte har hållits för berörda områdespoliser på lokalpolisområdet. Främsta interna kommunikationsinsatserna sker genom uppföljningsdialoger och ad hoc dialoger.

Orsaks- och behovsanalys

Undersökningar från Brå visar att det finns behov av att arbeta mer kunskapsbaserat, särskilt när det handlar om orsaksanalyser. En orsaksanalys är ett arbetssätt för att undersöka varför ett brottsproblem uppstår. Den görs genom att analysera vilka tänkbara faktorer som leder till att ett brott begås eller varför ett problem uppstår. Det innebär bland annat att identifiera de bakomliggande orsakerna för att kunna ha förutsättning att vidta rätt åtgärder (BRÅ 2019 b).

Orsaksanalyser har genomförts löpande genom de intervjuer som utförts med områdespoliser, ordningsvakter, uppsökande socialsekreterare och fältassistenter. I samverkansforumet Plattsamverkan klara förs kontinuerliga diskussioner kring orsak och behov. Slutligen har kommunpolis, insatsledare för Fokusområde Klara och stadsdelsförvaltningens trygghetssamordnare tillsammans bearbetat och sammanfattat slutsatserna i denna rapport.

Orsaksanalyserna i Vision Klara fokuserar i första hand på platsens betydelse för att brott och hur otrygghet uppstår. Bakomliggande orsaker av strukturell karaktär utvecklas inte i detta dokument. Detta då individerna som uppehåller sig i Klara i första hand inte har sin hemvist i området utan främst nyttjar Klara som en mötesplats eller en gästarena.

Klara, en öppen drogscen – varför?

Klara, och Sergels torg i synnerhet är en nationellt känd och etablerad plats för försäljning- och brukande av droger.

Forskning visar att öppna drogscener ofta etableras kring kollektivtrafikpunkter (Magnusson 2018). Som Sveriges största knutpunkt av kollektivtrafik utgör Sergels torg och anslutande områden i Klara en förutsägbar lokalisering för droghandel. Platsen saknar i stor utsträckning även informell kontroll. Klara utgörs främst av kommersiella ytor, till största del kontorsytor som stänger tidigt. På kvällen är stora delar av området öde på gatunivå. Det finns få platser som bjuder in till att stanna och vistas i stadsdelen Klara. Området har inte en enda lekpark eller parklek som tillåter barnfamiljer att ta del av det offentliga rummet på ett naturligt sätt. Området har stora flöden av människor som passerar och som inte stannar upp. De få boende i området utgör inte heller någon resurs i form av informell kontroll. De offentliga ytorna är så offentliga att området får karaktären av allas och ingens.

De insatser som genomfördes sommaren 2019, Sommar på Sergels torg ledde till att såväl trygghet som trivsel på platsen uppnåddes. Möjligheten att skapa aktiviteter och utrymme för barn visade sig falla väl ut och näringsidkare rapporterade om ökad trygghet, färre drogpåverkade individer i butikerna, minskade stölder och fler turister. Slutsatsen är att aktivering och omhändertagande av platsen är en möjlig metod för att långsiktigt förändra platsens identitet från öppen drogscen till ett tryggt, trivsamt och tillgängligt offentligt rum.

Klara, en riskmiljö för unga – varför?

Stadsdelen Klara, Sergels torg och Vasagatan i synnerhet, bedöms som en riskmiljö för barn och unga. Att vistas på en öppen drogscen med hög brottslighet innebär en riskfaktor för unga

att lockas och manipuleras in i destruktiva sammanhang, narkotikamissbruk och annan brottslighet.

Klara är otryggt - varför?

Stora flöden av människor passerar genom stadsdelen Klara varje dag. Dagbefolkningen är stor, men när kontoren stänger avbefolkas området och kvar är människor i utsatthet som saknar fast boende, narkotikaförsäljare och grupper av ungdomar som skapar otrygghet för förbipasserande. Få boenden rör sig i området. Hotellen har på till exempel Brunkebergs torg och Vasagatan uteserveringar under den varma delen av året. Men när uteserveringarna stänger finns ingen större informell kontroll över huvud taget, och hotellgästerna innesluts på hotellens vistelseytor, och i allt större utsträckning på takbarer som inte tillför gatulivet någon kontroll eller trygghet.

Sergels torgs kommersiella ytor består till störst del av butiker som stänger på kvällen. Endast en snabbmatsrestaurang är öppen kvällstid, så platsen är tom och ödslig. Delar av stadsdelen Klara har renoverats, som Klarabergsgatan, men nedre delen av Sergels torg är fortsatt eftersatt i underhåll och ger ett nedgången intryck.

Utmaningar och behov

Förankring och implementering

Förankring av uppdraget (samverkansöverenskommelsen) i alla led och hos alla berörda aktörer är en utmaning.

Brå beskriver i sin rapport om brottsförebyggande arbete i Sverige 2018 vikten av områdespolisernas funktion och resurs för att det brottsförebyggandet arbetet ska utföras och för att åtgärder som beslutats ska utföras. Det behövs ökad och strukturerad förankring, implementering och vikta resurser kring det brottsförebyggande arbetet hos områdespoliserna avseende såväl arbetet med att reducera efterfrågan på narkotika, vikten av att tillämpa MUMIN-modellen och samverkansutsättningarnas syfte. Att sprida och förankra uppdraget kräver en mer strukturerad process och ökad tydlighet från polisleddningen.

Kriminologerna Paul Cozens och Terence Love lyfter de problem som uppstår när CPTED genomförs ”uppifrån” (eng top-down) med sikte på redan i förväg bestämda resultat. De förordar en process ”nedifrån” (eng. bottom-up)” som inkluderar boende och brukare (Lab m.fl. 2016). I Vision Klaras fall utgör boende och brukare en svårfångad grupp. Brukarperspektivet representeras istället av områdespoliser, uppsökande socialsekreterare, fältassistenter, ordningsvakter, platsansvarig och cityvärdar som arbetar i området varje dag. Med hjälp av dessa aktörers kunskap om platsen kan situationella insatser väljas ut och prioriteras.

Stärka och bibehålla dialog och samarbete mellan aktörerna

Många formella aktörer finns och agerar i stadsdelen Klara. Arbetet med att skapa förutsättningar för samverkan och effektivitet dem emellan har kommit långt senaste året, men kanalerna mellan reaktiva och sociala/preventiva aktörer på plats behöver förstärkas och

understöddjas ytterligare. Medarbetare börjar och slutar och kunskapen om respektive aktörs uppdrag och förutsättningar, samt strategier- och samverkansmetodik, går lätt förlorad. Uppdraget och metodiken behöver spridas vidare inom framförallt fler grupper/funktioner inom polisen utöver de designerade områdespoliserna.

Verktyg för att kontinuerligt och enkelt sprida och upprätthålla gemensamma mål, kunskap och kontaktvägar behöver utvecklas. Det skulle kunna göras genom en app.

Lägesbilden och kunskapsbaserat arbete

Sedan den första gemensamma lokala lägesbilden togs fram av lokalpolisområde Norrmalm och Norrmalms stadsdelsförvaltning, har den dokumenterade lägesbilden över stadsdelen Klara utvecklats. Det är dock svårt att upprätthålla och beskriva en aktuell och heltäckande lägesbild. Lägesbilden förändras ofta och snabbt. Bilden av läget kan också skilja sig åt mellan deltagande aktörer. Någon upplever att det är många nya ungdomar på plats, andra att det är tomt. Beroende på tid på dygnet, dag i veckan och okända omvärldsfaktorer kan bilden skilja sig åt. Att olika aktörer uppehåller sig i Klara på olika tider och ser olika fenomen, bedöms också vara en styrka i att fånga in bredden av de olika aktörernas perspektiv och vinklar, samt att kontinuerligt dela dessa. Kring mycket och många grupper råder dock ofta konsensus kring problematik och utmaningar. Men lägesbilden kan vara svår att fånga in och dokumentera i annat än övergripande termer som trygghetsstatistik och antal anmälda brott. Digitala verktyg som ”Effektiv samordning trygghet (EST), bedöms svår att tillämpa i Klara då antalet anmälda brott, antalet ordningsstörningar och antalet händelserapporter är så pass höga.

Trots svårigheter att fånga in detaljerade aktuella lägesbilder är behovet stort av ökad kunskap om platsen och grupper som uppehåller sig i området. Lägesbilden och uppföljningen behöver även utvecklas med ett genusperspektiv på målgrupperna. I vilken utsträckning når vi flickor respektive pojkar, kvinnor respektive män? Ett sätt att fördjupa lägesbilden kan vara att i utökad omfattning, systematiskt följa upp vilka som vistas i området och sammanställa fakta så som Ungdomsjouren gjort i sin sammanställning över skydds- och riskfaktorer hos ungdomar som de arbetar aktivt med på Sergels torg. Syftet med rapporten är att metodiskt utveckla Ungdomsjourens uppdrag samt bidra med kunskap till samverkansaktörer. Ungdomsjourens rapport syftar till att med kunskap kunna rikta sina insatser mot rätt område (Stockholms stad 2019 g).

Ungdomsjouren understryker i sin rapport vikten av att samtliga samverkanspartners samlar information och uppmärksammar trender kring platsen för att effektivisera det samverkande och förebyggande arbetet (Stockholms stad 2019 g).

Formell och informell kontroll

I handbok för öppna drogsener, (Länsstyrelsen m.fl. 2018) omnämns polisens 15-minuters strategi som lämplig på öppna drogsener. På Sergels torg bedöms narkotikaförsäljning dra igång så fort uniformerad polis avlägsnar sig eller ännu inte kommit till platsen. Kulturhuset Stadsteaterns ordningsvakter och platsansvarig i samverkanslokalen noterar att

drogförsäljning drar igång redan på morgonen då enbart Kulturhuset Stadsteaterns ordningsvakter är på platsen. Drogförsäljare har utkikspersoner som varnar då uniformerad polis anländer. Likaså bedömde Kulturhuset Stadsteaterns ordningsvakter att den situationella satsningen under sommaren 2019, Sommar på Sergels torg, inte påverkade narkotikaförsäljare att sluta uppehålla sig i området.

I Öppna drogsener (ÖDS) föreslås även andra aktörer som uppsökande från kommunen kunna fungera som en informell kontroll på platsen som med sin närvaro förhindrar narkotikaförsäljning (Länsstyrelsen m.fl. 2018). Inte heller detta upplevs fungera då säljare och köpare ogenerat säljer och köper inför till exempel Ungdomsjouren på platsen.

Bedömningen sammantaget är att hög polisiär närvaro är fortsatt nödvändigt i stadsdelen Klara. Behov av utökad närvaro av mobila ordningsvakterna är också önskvärt.

Omfördelning

Omfördelningseffekter noteras och följs upp genom dialoger och samverkansutsättningar. I första hand noteras geografisk omfördelning och förflyttningar inom stadsdelen Klara, men också till andra delar av staden. En mer systematisk uppföljning och dokumentation av omfördelning skulle kunna utvecklas tillsammans med till exempel trafikförvaltningen (SL) som inte bara täcker in hela staden utan även hela länet.

Stadsbyggnad

Stockholms stads uppdrag kring den bebyggda miljön är fördelade över flera olika förvaltningar. Trafikkontoret ansvarar för gator, torg, belysning samt vissa parker. Stadsdelsförvaltningen ansvarar för övriga park- och grönområden och viss belysning. Stadsbyggnadskontoret ansvarar för bygglov och den långsiktiga planeringen genom detaljplaner, bebyggelseprogram och visionsdokument. Exploateringskontoret ansvarar för markupplåtelse och stadsutveckling genom till exempel markupplåtelse. Exploateringskontoret äger även strategiska fastigheter i Klara. Fastighetskontoret äger, utvecklar och förvaltar ett flertal större fastigheter. En dialog med samtliga förvaltningar har utvecklats över tid kring lägesbild och behov i Klara. Alla förvaltningar utom stadsbyggnadskontoret ingår även i styrgruppen sedan våren 2018, och har åtagit sig att bidra till de gemensamma målen. Genom beslut om intensifierad platsamverkan på Sergels torg har ytterligare ett förtydligande kring alla förvaltningars uppdrag att delta i arbetet med ökad trygghet och minskad brottslighet gjorts. Såväl trafikkontoret som stadsbyggnadskontoret har våren 2019 ökat sitt deltagande i Vision Klara.

Förutsättningarna för att förvaltningar med rådighet över den fysiska miljön och utvecklingen av området ska arbeta nära och i samklang med Vision Klara, såväl praktiskt som strategiskt, behöver vidareutvecklas och formaliseras.

Aktörer – för många, för få eller fel?

Det stora antalet vuxna som arbetar uppsökande på platsen kan också ha en oönskad effekt. Platsen blir en trygg plats för en del unga att vistas på. Individer kan söka sig till platsen för

att få uppmärksamhet av aktörerna och stannar på grund av den bekräftelse individen får på platsen.

Det stora antalet poliser och ordningsvakter kan också upplevas som en otrygghet genom en upplevelse av att ständigt vara påpassad och bevakad och kanske bli visiterad.

En utmaning är även ett forum eller sammanhang för att samla civilsamhället i. Idag är deras engagemang och kunskap inte omhändertaget i något forum och skulle behöva kanaliseras bättre. Dialoger sker ad hoc mässigt med församlingar men har inte omhändertagits på ett adekvat sätt.

Frivilligorganisationer som möter sin målgrupp på Sergels torg, som delar ut gratis kaffe, kan också innebära att målgruppen lockas tillbaka till en plats med många riskfaktorer i form av lättillgänglighet till droger och destruktiva grupper och sammanhang.

Regionen

Det bedöms som viktigt att utveckla samverkan med Regionen på en såväl strategisk som operativ nivå. Genom Centralstationsprojektet hösten 2019 har en första samverkan utvecklats med Capio Maria i en operativ samverkan mellan uppsökande socialsekreterare och Jernhusen. Förhoppningsvis kan detta leda till att kontakter utvecklas kring strategisk samverkan i Vision Klara i stort.

Fritid som metod – inte aktuellt för målgruppen?

Fältassistenterna beskriver i sin utvärdering att det är svårt att samtala med ungdomar på Sergels torg då miljön är rörig och ungdomarna mycket rörliga. Det är svårt att etablera en kontinuitet med ungdomarna utifrån deras sporadiska besök i området (Stockholms stad 2019 j). Fältassistenterna drar slutsatser att uppdraget att lotsa ungdomar inte är realistiskt eller riktigt utifrån de komplexa och omfattande behov som oftast föreligger bland de unga som de möter. En fritidssysselsättning är ofta inte det primära behovet. Fältgruppen bedömer att ett större behov finns kring möjlighet att få hjälp med lotsning till rätt myndigheter och hjälp av en kvalificerad kontaktperson som ges tid och utrymme att följa individen. För detta skulle dels resurser för uppdraget behövas, samt en lokal behöva utvecklas i närområdet dit ungdomar kan lotsas eller hänvisas för att i lugn och ro kunna få ta del av olika former av samhällsstöd och vägledning.

I flera Europeiska städer finns så kallade ungdomscenter i centrala delar av storstäderna, ”Youth Informations Point” som kan ta emot och lotsa ungdomar vidare. Ett motsvarande center har lyfts som ett behov, något som idag inte finns i Stockholm. I Göteborg har man sedan sommaren 2018 en mottagning i Nordstan som fungerat så bra att man permanentat den.

Utmaningar med avgränsningarna – tar någon vid där hemma?

Vision Klara utgår från fenomen, grupper och individer som uppehåller sig i området. Majoriteten av unga som blir föremål för insatser av polisen, Ungdomsjouren, Socialjouren och Norrmalms stadsdelsförvaltnings fältassistenter är inte skrivna i Norrmalms

stadsdelsområde. Det innebär att individer fångas upp i egenskap av att man vistas i en riskmiljö eller begår en brottslig handling, och kopplas vidare till myndigheter som har behörighet att fatta beslut. Ungdomsjourens erfarenhet är att det finns vårdnadshavare och handläggare på socialtjänsten som inte fullt ut är insatta i de risker det kan innebära att vistas i en miljö som den på Sergels torg (Stockholms stad 2019 g). En utmaning är att koppla på berörda stadsdelsförvaltningar och kommuner på ett systematiskt sätt. Ungdomsjourens rapport är en del i att kunna förmedla situationen i Klara till ovan nämnda ansvariga. Ungdomsjouren återkopplar också systematiskt till stadsdelsförvaltningar när många som är aktuella i deras arbete på platsen kommer från en specifik stadsdelsnämnd eller kommun.

Genom kartläggningen över varifrån individer kommer som gripits misstänkta för narkotikabrott i Klara kan dialoger initieras med de mest berörda stadsdelsförvaltningarna och kommunerna. Förhoppningen med dialogerna är att utveckla möjligheter till samverkan för att fånga upp i första hand unga som vistas i Klara. Dialog med den mest berörda kommunen har påbörjats under senhösten.

Kommunikation

Det finns vinster i att i större utsträckning kommunicera det pågående arbetet i Klara genom riktade insatser till boende, för att på så sätt påverka upplevelsen av trygghet. Sarnecki kopplar även upplevelsen av vilken risk man är utsatt för till vilken kunskap individer har kring brottslighet och risker, hur vi som myndighet kan påverka genom information. Sarnecki skriver att

” Korrekt information om brottslighet, till exempel inom ett visst avgränsat geografiskt område, möjligen kopplad till information om myndigheternas preventiva verksamhet och individens möjlighet att skydda sig, skulle kunna öka medborgarnas möjlighet att göra korrekta riskbedömningar och därmed öka effektiviteten hos vidtagna brottsförebyggande åtgärder och minska rädslan.” (Sarnecki 2018).

” Även på individnivå upplever människor större trygghet om de uppfattar att rättssystemet och andra delar av samhället fungerar väl och att samhället har kontroll över olika problem (Sarnecki 2018).

Sarnecki påpekar att en kraftig fokusering på brottsförebyggande åtgärder också kan öka rädslan genom att frågorna ständigt aktualiseras. Ökad kommunikation kring Vision Klara skulle därmed kunna ha en förvärrande effekt på tryggheten. En avvägning mellan dessa två möjligheter/risker behöver göras.

Framgångsfaktorer

I metodhandbok för öppna drogsener betonas följande som framgångsfaktorer i arbete med öppna drogsener:

- Grundläggande förankring
- Långsiktig finansiering
- Tydliga roller och tydlig ansvarsfördelning
- Arbete under lång tid
- Kunskap om den öppna drogsenen
- Någon har ett helhetsperspektiv och tar det samordnande ansvaret

Nedan sammanfattas mekanismer som bedöms utgöra framgångsfaktorer i Vision Klara.

- Projektet är etablerat i en samverkansöverenskommelse mellan Polisen och Stockholms stad genom lokalpolisområde Norrmalm och Norrmalms stadsdelsförvaltning. Det ger trovärdighet och långsiktighet på minst två år i taget, men har nu pågått sedan maj 2016 (3,5 år).
- Arbetet utgår ifrån, och tar hänsyn till, såväl social- som situationell prevention.
- Samverkan sker systematisk genom formaliserade, avtalsbundna, (se ovan) forum fasta mötestider och fasta dagordningar. Varje forum har ett på förväg definierat uppdrag som förtydligas i framförallt samverkansutsättningarnas dagordning.
- Samverkan sker på alla nivåer, från styrgrupp med resursägare till operativa utförare.
- Utsedda samordnande funktioner från Polisen respektive staden ansvarar för att driva, följa upp och utveckla Vision Klara.
- Prestigelös kultur i att ifrågasätta, utmana och ändra.
- Regelbundna kvalitativa intervjuer, förankring och implementering
- Polisen och stadsdelsförvaltningen tar ett gemensamt ansvar för helheten och att samordna alla aktörers intressen. Det ger trovärdighet, opartiskhet, och i och med samverkansöverenskommelsen finns en långsiktighet i arbetet.
- Kraften i att arbeta tillsammans från flera håll, samla reaktiva-, sociala- och stadsbyggnadsaktörer.

Sammanfattning förslag till utveckling

Kunskap och lägesbild

- Orsaksanalyser till varför Klara utgörs av flertalet hot spots behöver vidareutvecklas.
- Dialog utöver trygghetsmätning vart tredje år med boende behöver utvecklas.
- Behov av fördjupad kunskap om barn, unga och vuxna i utsatthet eller med riskfaktorer som vistas i Klara.
- Fördjupad analys kring brottslighet i Klara. Hur många av de unga som grips i Klara grips till exempel för första gången? I vilken utsträckning introduceras unga i brottslighet för första gången när de är i Klara? Hur många av de som svarar att man utsatts för brott (i Ungdomsjourens rapport) har utsatts för brott i Klara? Slutsatser det kan ge är omfattningen av hur riskmässig platsen är för att introducera unga i brottslighet, alternativt är det i Klara myndigheter får en möjlighet att fånga upp unga i risk att introduceras i brottslighet eller utsättas för brott?
- Komplettera lägesbilden med ett genusperspektiv på målgrupperna. I vilken utsträckning når vi flickor respektive pojkar och kvinnor respektive män?
- Utveckla samverkan med Trafikförvaltningen (SL) kring omfördelningseffekter i staden och länet.

Uppföljning

- Utveckla index kring respektive indikator för öppna drogsener. Lyfta frågan till polisregion Stockholm.
- Sätta särskilt fokus på en eller ett par av de sju indikatorerna för öppna drogsener, istället för att följa upp alla sju samtidigt.
- Komplettera uppföljningen med ett genusperspektiv på målgrupperna. I vilken utsträckning når vi flickor respektive pojkar och kvinnor respektive män.
- Utveckla fler uppföljningsmetoder och indikatorer.
- Sök medel från BRÅ för extern processutvärdering.

Situationell prevention - CPTED

- Behålla Kulturhuset Stadsteaterns verksamhet i superelipsen, gärna med tidiga till sena öppettider för så omfattande informell kontroll som möjligt.
- Vidare arbeta med verksamheter i markplan på Sergels torg för att förändra platsen mot en mer publik plats där man kan stanna till. Med längre öppettider och möjlighet att flytta ut verksamheter på torget.

Kontroll

- Ökad kännedom om Vision Klara, arbetsformer och samverkansstrategier till ingripandepoliser som arbetar senare kväll/natt.

Social prevention

- Öka kunskapen och kännedomen om MUMIN-modellen brett inom polisen. Orsaksanalyser till vilka hinder som finns för poliser att tillämpa MUMIN-modellen.
- Skapa verktyg för polis och ordningsvakter att snabbt och enkelt hitta mottagande sociala aktörer för samverka kring individer såväl kring grupper.
- Utveckla samverkan kring arbete kring sex mot ersättning.
- Utveckla samverkan med Region Stockholm utöver Centralstationsprojektet 2019.
- Utveckla samverkan med stadsdelsförvaltningar eller kommuner med individer i riskzon som i hög utsträckning vistas, eller som gripits misstänkta för narkotikabrott, i Klara.

Vision, mål, metod och organisation

- Lägga till mål om antal förhör enligt MUMIN-modellen i samverkansöverenskommelsen.
- Bearbeta samverkansforumet Platssamverkan Klara avseende strategisk förmåga och fokus, i förhållande till FO Klara samt i förhållande till Platssamverkan Sergels torg.
- Problematisera och eventuellt justera processmål kring anmäld brottslighet.

Källförteckning

Styrdokument och politiska beslut

Regeringskansliet Skr. 2016/17:126 (2017), *Tillsammans mot brott – ett nationellt brottsförebyggande program*, <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/skrivelse/2017/03/skr.-201617126/>

Polismyndigheten (2019 a), *Polismyndighetens verksamhetsplan 2019*

Stockholms stad (2018 a) *För ett tryggare och säkrare Stockholm- Stockholms stads trygghets- och säkerhetsprogram 2018-2021*, <https://stad.stockholm/globalassets/om-stockholms-stad/politik-och-demokrati/styrande-dokument/stockholms-stads-trygghets--och-sakerhetsprogram-2018-2021.pdf>

Stockholms stad (2019 a) *Avstämning mål och budget för 2019*, beslutad i kommunstyrelsen 2019-03-27 § 11, Dnr KS 2019/100

Skrivelser, rapporter, hemsidor

Stockholms stad, Norrmalms stadsdelsförvaltning och Lokalpolisområde Norrmalm (2019 b), *Norrmalms stadsdelsförvaltnings och lokalpolisområde Norrmalms lokala samverkansöverenskommelse, bilaga 3*

Stockholms stad Norrmalms stadsdelsförvaltning och Lokalpolisområde Norrmalm, (2019 c) *Gemensam lokal lägesbild, januari 2019*

Stockholms stad Norrmalms stadsdelsförvaltning och Lokalpolisområde Norrmalm (2019 d), *Kommunikationsstrategi Vision Klara 2019*

Stockholms stad Norrmalms stadsdelsförvaltning och Lokalpolisområde Norrmalm (2016), *Lokalpolisområde Norrmalm och Norrmalms stadsdelsförvaltnings lokala samverkansöverenskommelse, bilaga 3*

Länsstyrelsen Stockholms län m.fl. (2018) *Metoder för lokal samverkan kring arbetet med öppna drogsener*

Stockholms stad (2019 e), *Årsrapport trygghet och säkerhet Norrmalm 2018*

Stockholms stad (2018 b), *Stockholms stads trygghetsmätning 2017*, <https://www.stockholm.se/Fristaende-webbplatser/Fackforvaltningssajter/Socialtjanstforvaltningen/Trygghesmatningen/Resultat/>

Stockholms stad (2019 f) <https://stad.stockholm/sa-arbetar-staden/platssamverkan/platssamverkan-i-norrmalms-stadsdelsomrade/>

Stockholms stad, Socialförvaltningen, Framtid Stockholm, Ungdomsjouren, (2019 g), *Sergels torg – en riskmiljö*,

Stockholms stad, Norrmalms stadsdelsförvaltning, Stockholms stad, (2018), *Uppföljning av samverkan och samverkanslokalen 2018*

Stockholms stad (2019 h), www.statistik.stockholm.se

Stockholms stad (2019 i), www.stockholmvaxer.se

Stockholms stad, Norrmalms stadsdelsförvaltning (2019 j), *Utvärdering av fältprojekt i Stadsdelen Klara 2018-11-12 till 2019-04-24*

City i Samverkan (2019 a), Upplevelseindex Sergels torg

City i Samverkan (2019 b), Vistelseindex Sergels torg

Polismyndigheten (2019 b), *Minskad tillgänglighet på narkotika i Klara*
<https://polisen.se/aktuellt/nyheter/2019/maj/minskad-tillganglighet-pa-narkotika-i-Klara/>

BRÅ (2019 a), *Det brottsförebyggande arbetet i Sverige, nuläge och utvecklingsbehov 2019*, Stockholm, Brottsförebyggande rådet

BRÅ (2019 b) , <https://www.bra.se/forebygga-brott/forebyggande-metoder/arbeta-kunskapsbaserat.html>

Mia Maria Magnusson, polis och doktorand vid institutionen för kriminologi, Malmö Universitet, presentation för Polisens narkotikaförening 2018

Litteratur

Sarnecki, J. (2018). *Introduktion till Kriminologi – Volym II*. Lund: Studentlitteratur

Lab, S. P. (2016). *Crime Prevention – Approaches, Practices and Evaluations*. London and New York: Routledge -Taylor and Francis Group